

Kyberšikana jako jedna z nejzávažnějších forem sociálně patologických jevů na internetu

Tereza Fedorová

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tereza FEDOROVÁ**
Osobní číslo: **H10600**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Kyberšikana jako jedna z nejzávažnějších forem
sociálně patologických jevů na internetu**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti sociálně patologických jevů na internetu, především kyberšikany.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KOLÁŘ, Michal. Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

ROGERS, Vanessa. Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.

HULANOVÁ, Lenka. Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.

JIROVSKÝ, Václav. Kybernetická kriminalita: nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1561-2.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Michaela Jurtíková**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. listopadu 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **3. května 2013**

Ve Zlíně dne 14. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ...20.4.2013

.....*Fedorom' Terzan*.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá kyberšikanou jako jednou z nejzávažnějších forem sociálně patologických jevů na internetu. Teoretická část seznamuje s jednotlivými sociálně patologickými jevy v prostředí internetu. Následně pojednává o samotném pojmu kyberšikana, čím se vyznačuje, jaké jsou její prostředky a druhy. Také srovnává kyberšikanu s běžnou šikanou. Pojednává o agresorech a obětech kyberšikany a radí, jak se kyberšikaně bránit. Na závěr se tato bakalářská práce věnuje projevům kyberšikany na sociálních sítích. V praktické části je popsán výzkum, který zjišťuje rozšířenost kyberšikany na sociálních sítích.

Klíčová slova:

Kyberšikana, druhy kyberšikany, prevence kyberšikany, agrese a oběti kyberšikany, šikana, sociální sítě, Facebook

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with cyberbullying as a one of the most serious forms of social-pathological phenomena of the internet. Theoretical part introduces the various social pathologies on the Internet. Then discusses the concept of cyberbullying. What are the characteristics and types of cyberbullying. This thesis compares cyberbullying and bullying. It discusses the aggressor and the victim of cyberbullying and gives advice on how to prevent cyberbullying. In conclusion, this thesis deals with acts of cyberbullying on social networks. The practical part describes the research that finds how is cyberbullying extended on social networks.

Keywords:

Cyberbullying, types of cyberbullying, prevention of cyberbullying, aggressors and victims of cyberbullying, bullying, social networks, Facebook

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „*Kyberšikana jako jedna z nejzávažnějších forem sociálně patologických jevů na internetu*“ zpracovala samostatně a použila jsem pouze prameny uvedené v seznamu použitých zdrojů, a že odevzdaná bakalářská práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 25.4.2013

.....

Děkuji Mgr. Michaele Jurtíkové za cenné rady a připomínky při odborném vedení mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat své rodině za podporu a pomoc, kterou mi poskytovala po celou dobu studia.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY	13
1.1 ŠIKANA	13
1.2 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY NA INTERNETU	14
2 KYBERŠIKANA	18
2.1 DRUHY KYBERŠIKANY.....	19
2.2 PROSTŘEDKY KYBERŠIKANY	20
2.3 OBĚTI A AGRESOŘI KYBERŠIKANY	22
2.4 PREVENCE KYBERŠIKANY.....	25
2.4.1 Organizace zabývající se kyberšikanou	27
2.5 ROZDÍLY MEZI ŠIKANOU A KYBERŠIKANOU	28
3 KYBERŠIKANA NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH	30
3.1 SOCIÁLNÍ SÍŤ	30
3.2 KYBERŠIKANA NA SOCIÁLNÍ SÍTI FACEBOOK.....	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 DESIGN VÝZKUMU	35
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	35
4.2 VÝZKUMNÉ CÍLE	35
4.3 VÝZKUMNÁ METODA A METODA SBĚRU DAT.....	35
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	36
4.5 REALIZACE VÝZKUMU.....	36
4.6 ZPRACOVÁNÍ DAT.....	36
4.6.1 Zprostředkování sesbíraných dat z dotazníku	37
4.7 SHRNUÍ.....	48
ZÁVĚR	51
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	52
SEZNAM GRAFŮ	55
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	56
SEZNAM PŘÍLOH	57

ÚVOD

Předkládaná bakalářská práce se zabývá kyberšikanou, jako nejrozšířenějším patologickým jevem na internetu. Je rozdělena do dvou částí, a to teoretické a praktické. V teoretické části se zabýváme objasněním základních pojmů, jako je například kyberšikana nebo šikana. Praktická část je tvořena prezentací kvantitativního výzkumu.

Téma kyberšikany jsme si zvolili především kvůli své aktuálnosti a naléhavosti. Ať chceme nebo ne, hybnou silou dnešního světa jsou média a zejména internet. Předpokládá se, že čím dál více mladých lidí, ve svém volném čase, upřednostňuje internet před televizí. „Dalo by se říci, že internet boří hranice, a to nejen hranice geografické, ale i hranice související s věkem, pohlavím, sociální třídou, rasou a náboženstvím.“ (Hulanová, 2012, s. 24) Možnosti, které nám nabízí toto masmédiu, jsou takřka neomezené a stále se rozšiřující. Prostřednictvím internetu jsme schopni seznamovat se a komunikovat s lidmi na druhém konci světa. Pro lidi je typická vynalézavost především pokud se jedná o zjednodušení si rutinních úkonů a povinností. Proto již není problémem nakupování pomocí e-shopů nebo placení svých účtů a mnoho dalšího z pohodlí domova, potřebný je pouze přístroj s možností připojení k internetu. „Vybavenost domácností s dětmi a dospívajícími počítači a připojením k internetu se v České republice v roce 2010 přiblížila k hranici 80%.“ (Vašutová a Moravec, 2010, s. 9) Vzhledem k informaci z roku 2010 je velmi pravděpodobné, že tato procenta do roku 2013 ještě vzrostla.

Vše se stalo dostupnější a o to více zneužitelné. Přestože mají informační a komunikační technologie velký podíl na zjednodušení našeho bytí v současném světě, přináší s sebou také nové možnosti pro lidi, kterým není cizí nelegální či sociálně patologické jednání. Můžeme říci, že rozmach informačních technologií (IT) v posledním století připravil živnou půdu pro rozmanité zločinné akce, ale i okrádání, urážení a zesměšňování dalších osob, které se pohybují v prostředí internetu. Činíme sami ze sebe lehce zranitelné cíle tím, že uveřejňujeme mnohdy citlivé informace na svých profilech na sociálních sítích, sdílíme osobní fotografie nebo jsme jednoduše příliš důvěřiví k ostatním internetovým uživatelům. Dle Matějky (2002, s. 7) se typologie pachatelů trestných činů v kyberprostoru¹ výrazně liší

¹ Kyberprostor tvoří počítačové sítě a veškeré telekomunikační sítě. Příkladem mohou být systémy virtuální reality, ale i další druhy virtuálních a počítačem simulovaných prostředí. Jsou to také počítačové hry a internet. (Jirovský, 2007, s. 17)

od běžných pachatelů, kteří nevyužívají ke svým činům primárně počítače a internet. Většinou se tito agresori nepohybují na okraji společnosti ani nejsou členy kriminálního podsvětí, jedná se převážně o osoby erudované v oblasti počítačových technologií, například studenti nebo počítačovní technici. Proto nemusí být vždy jednoduché tohoto agresora vystopovat pomocí běžných postupů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY

„Sociálně patologickým jevem se obecně rozumí takové chování jedince, které je charakteristické především nezdravým životním stylem, nedodržováním nebo porušováním sociálních norem, zákonů, předpisů a etických hodnot, chování a jednání, které vede k poškození zdraví jedince, prostředí, ve kterém žije a pracuje, a ve svém důsledku pak k individuálním, skupinovým či celospolečenským poruchám a deformacím.“ (Pokorný et al., 2003, s. 9) Jedním z nejrozšířenějších sociálně patologických jevů je bezpochyby šikana.

1.1 Šikana

Jedna z definic šikany zní takto: „Šikana znamená psychické, citové, společenské nebo fyzické zneužívání. Klíčovým rysem je vlastní vnímání situace: oběť se v tu chvíli cítí bezmocná. Kritickou otázkou je rozsah škody, která byla oběti šikany způsobena. Agresor může a nemusí mít v úmyslu ublížit. Podle jedné australské studie je přibližně jeden z pěti žáků pravidelně šikanován a zhruba jeden z pěti pravidelně šikanuje ostatní.“ (Fieldová, 2009, s. 24)

Martínek (2009, s. 109) uvádí, že šikana je často zaměňována s **teasingem**, což můžeme volně přeložit jako škádlení. O teasingu hovoříme v souvislosti s pošťuchováním dětí na základních školách, kdy chlapci provokují děvčata za účelem strhnutí pozornosti na sebe. Dívky si následně chodí stěžovat za pedagogy, ale je zřejmé, že jim toto chování není nijak výrazně nepříjemné. Teasing je proto považován za relativně normální jev, který nemá sociálně patologický podtext.

Šikana bývá rozdělována do pěti vývojových stádií, které ukazují, jak se její projevy stupňují a rozšiřují. Dělení dle Martínka (2009, s. 117-129)

1. Zrod ostrakismu – Pro tuto fázi je příznačné, že se ještě nejedná o fyzickou agresi, nýbrž o záměrné vyčleňování jednoho člověka ze skupiny. Nikdo s dotyčným nechce komunikovat a pokud ano, tak s doprovodem hanlivých narážek.
2. Fyzická agrese a psychická manipulace – V tomto stádiu již dochází k fyzickému napadání oběti. Agresoři si jakýkoliv vlastní problém kompenzují na ubližování své oběti a stávají se tak na tomto jednání závislí.
3. Vytvoření jádra – Agresoři si uvědomují svou převahu nad obětí. Snaží se ovlivnit i okolní kolektiv a stáhnout ho na svoji stranu. Tímto vzniká tzv. pyramida šikanování,

kteřá je sestavena z hlavního agresora a jeho přívrženců. Fyzické i psychické ataky na oběť se stále zvyšují.

4. Vytváření norem – V této fázi je oběť pod takovým psychickým tlakem, že i ona sama začne být závislá na svém šikanování a přijme tuto situaci za normální. Často na sebe strhává pozornost jen pro pobavení svých agresorů.
5. Totalita – Poslední a ve své podstatě neřešitelné stádium šikany. Agresoři jsou postaveni v pozici vedoucího celé školní třídy, mnohdy ani pedagog nemá žádné možnosti, jak tomuto rozčlenění zabránit. U obětí dochází k tzv. Stockholmskému syndromu, což znamená, že oběti zcela vzhlížejí ke svým agresorům a poslouchají všechny jejich příkazy. Jediným možným řešením tohoto stavu je rozpuštění celého kolektivu.

Klasickou šikanu považujeme takřka za všudypřítomnou. Můžeme se s ní setkávat v rodině, ve škole, v zaměstnání nebo i v různých ústavech, například v domovech pro seniory. Největším obtíží při řešení šikany je její odhalení. Pachatele šikany nazýváme agresory, zejména kvůli tomu, že k týrání své oběti používá převážně agresivní, zastrašování a manipulaci.

1.2 Sociálně patologické jevy na internetu

Stává se nevyvratitelným faktem, že v dnešní době vlastní počítač s připojením k internetu většina domácností. S tímto souvisí i rozvoj patologických jevů, a to právě v internetovém prostředí. Aktéři patologického chování v kyberprostoru mají hned několik výhod oproti páčání těchto činů běžným způsobem. Jednou z výhod je neexistence místa činu, pachatel ke svému jednání potřebuje pouze počítač a celkový akt může trvat velice krátkou dobu, například i několik vteřin. Dle Musila (2000, s. 9) je počítačová kriminalita považována za nejnebezpečnější kriminální činnost spolu s prodejem drog a prostitucí.

Tak jako v běžném životě patří k rozšířeným patologickým jevům kriminalita (krádeže, vraždy, znásilnění), šikana nebo lhaní. Každý z těchto jevů má svého zástupce i v internetovém prostředí.

Kyberkrádež

Jako krádež podle § 205 trestního zákoníku obecně vnímáme присvojení si cizí věci, bez souhlasu osoby, jež tuto věc vlastní. Zmocněním této věci způsobuje pachatel krádeže

škodu majiteli této věci. Pokud hovoříme o virtuální krádeži v prostředí internetu, jedná se o tzv. kyberkrádež nebo také virtuální krádež. „*U této skupiny počítačových deliktů se jedná především o to, že pachatel získá průnikem do systému přístup k datům oběti, která se poté snaží využít buďto ke škodě oběti, či ke svému či cizímu prospěchu.*“ (Matějka, 2002, s. 59) Tento druh virtuálního zločinu je mnohdy nejlépe rozpoznatelný, a to z toho důvodu, že nejčastějším cílem virtuálních zlodějů je získání peněz či krádež osobních dat.

Virtuální vražda

Dle trestního zákoníku § 219 vraždou v reálném světě rozumíme úmyslné usmrcení jiného člověka. Jedná se o nejzávažnější zločin a je také trestán nejpřísnějšími tresty. Osoba, jež úmyslně zabije druhou osobu, bude potrestána odnětím svobody na deset až patnáct let.

Pojem virtuální vražda je těžce definovatelný a můžeme si jej vykládat různými způsoby. Mezi nejčastější virtuální vraždy lze pokládat vraždy v počítačových hrách. Avšak drtivá většina těchto her, ve kterých je možnost vraždit vzájemně své uměle vytvořené postavy, je vytvářena výhradně za tímto účelem. My ale pojednáváme o virtuální vraždě zejména z pohledu smazání internetové identity. Spousta lidí si zakládá své osobní profily na různých sociálních sítích, ať už se jedná například o Facebook nebo Google+, zveřejňuje zde své osobní informace a data. Prostřednictvím crackingu se může narušitel nabourat do spravování cizího účtu, a tak ho i úplně smazat. „*Cracking znamená prolamování nebo obcházení ochranných prvků elektronických nebo programových produktů s cílem jejich neoprávněného použití.*“ (Jiráček, 2007, s. 106) Pokud se jiná osoba prostřednictvím počítače nabourá do těchto systémů a upravuje či úplně smaže (deaktivuje) jiné osobě tento účet, může mít zneužití osobních informací za následek mnohdy i nemalý psychický dopad na oběť tohoto činu. Vzhledem k tomu, že zejména mladí lidé tráví na sociálních sítích často i několik hodin denně, jsou pro ně osobní profily a stránky velmi důležitou součástí jejich života. Ovšem nejedná se pouze o účty na sociálních sítích, ale i o e-mailové účty nebo profily na firemních stránkách, kde hrozí ztráta a zneužití emailových konverzací nebo jiných důležitých firemních dat a informací.

Kybergrooming

Velké množství dětí tráví mnoho času na internetu za účelem hledání si nových přátel. I dospělý člověk může mít problémy s rozpoznáním závadného chování jiných osob, se kterými komunikuje prostřednictvím internetu. Děti jsou v tomto ohledu považovány za ještě

zranitelnější. Hulanová (2012, s. 52) popisuje kybergrooming jako snahu dospělého člověka vyvolat důvěru v neznámém dítěti prostřednictvím internetové komunikace za účelem pozdější schůzky a sexuálního zneužití dítěte. Nejčastěji se tyto konverzace odehrávají v chatovacích místnostech, na seznamkách, pomocí e-mailů nebo komunikátorů jako je ICQ a Skype. Průměrný věk obětí groomingu se pohybuje mezi 11 a 17 lety. Velmi často si tzv. groomer, tedy člověk, který chce zmanipulovat dítě, vymyslí nepravé jméno a věk a prezentuje se nevlastní fotkou. Kopecký (2010, s. 16) hovoří o tzv. zrcadlení jako o jedné z technik, kterou groomerů používají k získání důvěry dítěte. Zrcadlení spočívá v napodobování oběti tak, aby získala falešný pocit, že má osobu, se kterou komunikuje, stejné záliby a názory, ale také problémy, jako ona sama. Tímto si útočník vytváří přátelství se svou obětí. Proces manipulace probíhá delší dobu, může se jednat o několik měsíců, ale i několik let. Po celou dobu groomer získává osobní údaje o své oběti, jedná se např. o adresu bydliště, telefonní číslo nebo osobní fotografie. Pro groomera je také důležité, aby o něm objekt jeho zájmu nehovořil s rodiči nebo kamarády, tohoto se snaží dosáhnout například utvrzováním své oběti, že rodiče by jeho problémy nepochopili. Pokud groomer uspěje ve svém dlouhodobém snažení a dojde na osobní setkání, mnohdy vyústí v sexuální obtěžování a zneužití dítěte. V některých případech dochází i k únosu dítěte do zahraničí za účelem sexuálního zneužívání, fyzického týrání nebo k vytváření dětské pornografie.

Kyberšikana

Kyberšikana bývá považována za jednu z forem psychické šikany. Dle Koláře (2011, s. 83) je kyberšikana záměrné násilné chování realizované prostřednictvím moderních komunikačních prostředků, zejména prostřednictvím internetu a mobilu. Také uvádí, že téměř vždy, když řešil v rámci svého výzkumu projevy kyberšikany na školách, odkryl také klasickou šikanu. Rozsáhleji se budeme kyberšikanou zabývat v následující kapitole.

Kyberstalking

Stalking je odnedávna vnímán jako specifická forma násilí. „*Hlavním znakem stalkingu je obsesivní upnutí se známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporně projevy nevyžádané a nechtěné pozornosti.*“ (Čírtková, 2008, s. 53) V souvislosti s použitím informačních technologií ke stalkingu hovoříme o kyberstalkingu. Jedná se o opakované nevyžádané kontaktování jiné osoby prostřednictvím internetových komunikátorů nebo jakýchkoliv elektronických prostředků komunikace.

Kyberstalker, na rozdíl od běžného stalkera, nesleduje svou oběť fyzicky a nemusejí se tak vzájemně nikdy prakticky střetnout tváří v tvář. Kyberstalker má tedy, laicky a stručně řečeno, usnadněnou práci, jelikož sledování oběti v reálném světě může být časově náročné, stejně tak zde hrozí mnohem větší riziko, že stalkera někdo dopadne. Odhalit kyberstalkera se nemusí vždy podařit, jelikož může tuto činnost provádět ze svého domova. Dle Kopeckého (2010, s. 25) jsou nejčastějšími pachateli kyberstalkingu muži, a to zejména bývalí partneři svých nynějších obětí. Přestože muži pronásledují své oběti především kvůli svým milostným tužbám a nebojí se použít výhrůžky a zastrašování, za více nebezpečné jsou považovány ženy stalkerky, a to kvůli své cílevědomosti a systematickosti. Ženy používají jako prostředek kyberstalkingu nejčastěji mobilní telefony. Jelikož je kyberstalking dlouhodobý a opakovaný proces, má přirozeně velký psychický dopad na své oběti, ať už hovoříme o depresích nebo jiných úzkostných poruchách.

Virtuální znásilnění

Dle trestního zákoníku § 241 je znásilnění v reálném světě definováno takto: „*Kdo násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného.*“ Definice virtuálního znásilnění je mnohem problematičtější, jelikož není vymezena jeho ucelená formulace. Je zřejmé, že ve virtuální formě znásilnění chybí jeden důležitý faktor, a to fyzické poškození oběti. Přesto můžeme hovořit o virtuálním znásilnění například prostřednictvím počítačové hry Second Life (dále jen SL). „*Projekt Second Life svým uživatelům umožňuje dělat téměř cokoli, co je napadne. Mohou chatovat, vytvářet a prodávat věci, vzdělávat se, flirtovat spolu, anebo jen tak nezávazně objevovat obrovský a dynamicky se vyvíjející svět.*“ (Rylich, 2007) Po registraci v SL si lze vytvořit vlastní postavu a pohybovat se s ní v tomto virtuálním světě dle vlastního uvážení. Jednou z možností, které SL nabízí je i vstup do virtuální místnosti, která je určena pro sexuální znásilňování jiných postav. Uživatelé mají možnost vytvořit si animaci napodobující sexuální styk a demonstrovat toto chování na jiných uživatelích ve zmíněném virtuálním světě. V Japonsku byla vytvořena počítačová hra s názvem RapeLay, jejímž jediným cílem je plnění úkolů, které postupně vedou k možnosti znásilnění postavy vytvořené tvůrci této hry. Nabízí se otázka, jak je vůbec možné, že byla tato hra legálně distribuována.

2 KYBERŠIKANA

S postupným rozšiřováním komunikačních technologií, jako je především internet, se rozšiřuje také místo pro projevy patologického chování. Je všeobecně známo, že v České republice má drtivá většina populace svůj vlastní mobilní telefon, stejně tak ve většině českých rodin najdeme minimálně jeden počítač s připojením k internetu. Mluvíme zde také například o dětech na základních školách, kterým není komunikace prostřednictvím těchto moderních technologií cizí. S tímto souvisí právě stále častější případy kyberšikany. „*Toto slovo ještě donedávna vyučující, rodiče, děti ani odborníci nepoužívali. Dnes je tomu už jinak. První výzkumy fenoménu kyberšikany v českém prostředí byly publikovány až v letech 2009 a 2010.*“ (Rogers, 2011, s. 12) Kyberšikanu, v anglickém překladu cyberbullying, můžeme podle Hulanové (2012, s. 37) definovat jako jeden ze specifických druhů šikany, jehož cílem je ublížení, či zesměšnění jiné osoby, avšak toto se děje prostřednictvím internetu, mobilních telefonů a jiných nástrojů moderních komunikačních technologií. Kavalír a Rottová (2009, s. 14) ve své příručce pro učitele s názvem „Kyberšikana a její prevence“ uvádí statistické informace o projevech kyberšikanování. Z těchto statistik vyplývá, že žáci škol v České republice mají o kyberšikaně větší povědomí, než žáci ve zbytku Evropy. V České republice se s touto formou šikanování setkalo nebo ji dokonce zažilo již více než 22 % žáků. Tento údaj je oproti evropskému měřítku o něco vyšší, zde se jedná o 15 % žáků. Dále se výzkum zaměřuje na získání procentuálních hodnot vypovídajících o rozšířenosti kyberšikany z pohledu žáků. V České republice 70 % žáků považuje kyberšikanu za velmi rozšířenou, kdežto v evropských státech se tato hodnota pohybuje okolo 55 %. Hodnoty v těchto statistikách považujeme za alarmující.

Věříme, že základem pro kyberšikanu je právě volnost, jakou mají v dnešní době uživatelé internetu. Jde o možnost anonymního atakování, kdy se pachatel těchto útoků cítí nepostihnutelný, vzhledem k tomu, že není fyzicky přítomen u své oběti, jako je tomu u tradiční šikany. Dle Rogers (2010, s. 32) se obětí kyberšikany může stát kdokoli, ale také se může odehrávat kdykoliv, ať už na veřejnosti nebo v pohodlí domova. To je jedním z hlavních důvodů, proč má tak obrovský dopad na lidskou psychiku. Lidé se v prostředí internetu chovají jinak, než v reálném životě, možná je to způsobeno tím, že jsou bez zábran, a tak na sebe prozradí spousty osobních údajů, kterých lze později využít proti nim.

Kyberšikana se samozřejmě netýká pouze dětí nebo studentů, stává se jevem rozšířeným a zasahuje do všech generací, zejména těch více zdatných v oblasti informačních a komunikačních technologií (ICT). Proto můžeme předpokládat, že nejmenší procento obětí kyberšikany najdeme mezi seniory, kteří v dnešní době velmi nedisponují prostředky, které kyberšikana využívá. Jedním z velkých obtíží může být pro oběť samotné zjištění, zda jde opravdu o kyberšikana.

2.1 Druhy kyberšikany

Kyberšikana lze rozdělit do dvou základních typů podle způsobu šikanování, jedná se o přímé útoky a kyberšikana v zastoupení. Rogers (2011, s. 35) identifikuje osm kategorií, které rozdělují projevy kyberšikany.

Jako první hovoříme o flamingu, do češtiny překládáno jako **nářez**. Jedná se o veškeré on-line diskuze, ve kterých jsou používány útočné, vulgární nebo jakkoliv zlostné výrazy, jež mají za cíl psychicky zranit osobu, se kterou agresor komunikuje a snaží se vyvolat hádku. Většina lidí takovouto situaci jistě zažila, avšak málokdo si uvědomuje, že šlo o jednu z forem kyberšikany.

S flamingem souvisí i další druh kyberšikany, a sice on-line harassment, neboli **obtěžování**. Mezi typické znaky tohoto on-line obtěžování můžeme opět zařadit opakované zasílání nevyžádaných urážlivých a útočných zpráv, například prostřednictvím e-mailů. Stěžejní rozdíl mezi flamingem a harassmentem spočívá ve vzájemné interakci. U flamingu vzniká přestřelka a horlivá diskuze, kdežto u harassmentu jde pouze o opakované slovní atakování ze strany agresora. Tento typ šikany je nejrozšířenější mezi žáky základních a středních škol, a také má na oběti v tomto věku největší psychický dopad, příkladem může být případ amerického žáka Ryana Halligana.

„Ryan Patrick Halligan byl americký žák z Essex Junction ve Vermontu, který spáchat sebevraždu ve věku 13 let poté, co byl šikanován svými spolužáky v reálném životě, a také se stal obětí kyberšikany. Podle agentury Associated Press byly Ryanovi opakovaně posílány SMS zprávy od jeho spolužáků ze školy, ve kterých ho obviňovali, že je gay, neustále se mu vysmívali, uráželi ho a vyhrožovali mu.“ (Hulanová, 2009, s. 38)

Následující kategorie pojednává o očeřování či **pomlouvání** (anglický termín denigration). Pokud osoba vytváří klamné a nepravdivé informace o jiné osobě nebo je pouze

šíří a rozesílá po komunikační síti ostatním uživatelům za účelem zostuzení, poškození pověsti nebo mezilidských vztahů, stává se pachatelem kyberšikany.

Naopak situaci, kdy agresor sděluje cizí tajemství a pravdivé citlivé informace bez souhlasu osoby, které se to týká, nazývá Rogers (2011, s. 35), jako **prozrazení** neboli outing. Řadíme zde i přeposílání soukromých zpráv nebo fotek, které nebyly určeny pro další sdílení. Typickým příkladem outingu je prozrazení něčí sexuální orientace proti jeho vůli.

Méně známým projevem kyberšikany je tzv. **podvod** (trickery), základní znaky jsou stejné jako u outingu, tedy zveřejňování tajemství na internetu, ovšem součástí tohoto podvodu je i samotné získávání a přesvědčování oběti, aby agresorovi sama intimní informace prozradila.

Jestliže se agresor záměrně vydává za někoho jiného, tedy za svou oběť, a posílá materiály jiným osobám s cílem poškodit osobu, jejímž jménem jedná, hovoříme o tzv. **předstírání** (impersonation).

2.2 Prostředky kyberšikany

Kyberšikana může být páchána různými způsoby a využívat k tomu rozdílné prostředky. Autoři zabývající se kyberšikanou je rozdělují následovně.

Internetové stránky

Obsahy internetových stránek jsou velmi různorodé. Takže je snadné vytvořit webovou stránku o své oběti za účelem kyberšikany. Rogers (2010, s. 35) ujasňuje, že na tuto stránku může agresor vkládat fotografie a osobní informace o své oběti s cílem ji zesměšňovat nebo o ní rozšiřovat pomluvy. Propagace těchto stránek pak může sloužit cizím lidem k dalšímu sdílení, ti následně mohou kontaktovat potencionální oběť prostřednictvím e-mailu nebo přímo v komentářích na vytvořené internetové stránce. Jelikož spousta serverů nabízí vytváření webových stránek zdarma, je obtížné tyto stránky následně deaktivovat. Touto formou kyberšikany bývají často zasaženy i známé osobnosti.

E-mailly

Není to pouze snadnost a finanční nenáročnost vytvoření e-mailové schránky, která vede k tomu, že většina populace vlastní minimálně jednu e-mailovou adresu. Jedná se také o jednu z alternativ, kdy má osoba možnost rychle zareagovat na jinou internetovou poštu, ať už je kdekoliv v dosahu internetové sítě. Dle Hulanové (2012, s.43) mohou být e-mailly

spořičem času, ale také jeho zlodějem, jelikož v nás probouzí nutkání odepsat na přijatou zprávu co nejdříve je to možné. Pro kyberšikanu je e-mailová komunikace velmi účinným prostředkem, protože nám dává možnost odeslat jednu zprávu velkému množství lidí po celém světě najednou. Navíc zde není problém přiložit k vytvořenému textu i fotografie či jiné přílohy. To vše pod falešným jménem. Stejně tak může agresor sdílet e-mailovou adresu své oběti na různých internetových stránkách, například se sexuální tematikou, kde následně oběť kontaktuje velké množství cizích lidí s návrhy, které si oběť nepřeje dostávat, jelikož jsou pro ni nevyžádané a nepříjemné. E-mailovou adresu je možno poměrně snadno vystopovat, nicméně zjistit, kdo závadné e-maily opravdu odesílal už tak jednoduché není. Je důležité mít na paměti, že veškerý text, který odešleme prostřednictvím internetu, je stále někde v kyberprostoru uložený a je téměř nemožné tato slova odstranit.

Chatovací místnosti

Slovo chat běžně překládáme z anglického jazyka do češtiny jako povídání či pokec. Jedná se o rozpravu mezi dvěma nebo více lidmi v reálném čase na internetové stránce k tomuto určené. Stránky vytvořené pro tento druh textové konverzace jsou označovány jako chatovací místnosti. Spousta dětí i dospělých si krátí své volné chvíle chatováním, vytvářejí si tímto způsobem nové vztahy, ať už přátelské, nepřátelské nebo dokonce i intimní. Ovšem volnost a jednoduchost s jakou lze vytvořit účet, skrze který komunikujeme s ostatními, opět nabádá k porušování bezpečnostních pravidel. Hulanová (2012, s. 46) upozorňuje, že při chatování si uživatel nikdy nemůže být jistý, s kým právě komunikuje, jelikož není výjimkou, že si uživatelé mění svou identitu a uvádějí o sobě nepravdivé informace, ať už se jedná o pohlaví a věk nebo o zájmy. Díky anonymitě jsou to právě často zmiňované chatovací místnosti, kde kybergroomeři, kyberstalkerři nebo pachatelé kyberšikany hledají své budoucí oběti.

Instant messaging

„V České republice se pro tuto formu komunikace používá nejčastěji Skype nebo ICQ. Během komunikace v reálném čase je snadné zapomenout, že odeslané zprávy jsou v „kyberprostoru“, kde není velká příležitost pro úvahy a cenzuru.“ (Rogers, 2011, s. 34) Osoby využívající instant messaging mají možnost konverzovat navzájem v reálném čase, zprávy jsou v jednom momentu odesílány a na druhé straně ihned přijímány. Proto se může

stát, že se osoba stane obětí bleskových a opakovaných útoku agresivních nebo zastrašujících zpráv. Existuje zde také možnost posílání fotografií a videí.

2.3 Oběti a agresori kyberšikany

Oběti kyberšikany

S postupováním trestných činů a nelegálního chování do dalších a dalších oblastí přirozeně přibývá také obětí těchto jednání. Univerzální definice oběti zná podle Rady EU takto: „*Oběť je fyzická osoba, která utrpěla škodu, včetně fyzické nebo mentální újmy, citového strádání nebo ekonomické ztráty v přímé souvislosti se skutky nebo opomenutím a zanedbáním, které jsou porušením trestního zákona členského státu.*“ (Copyright Bílý kruh bezpečí, o.s., 2009) Pro kyberšikanu je typická proměna oběti. U běžné šikany se stávají šikanovanými zejména outsideři, kteří jsou fyzicky slabší. Oběti kyberšikany nemusejí být slabší v porovnání se svými agresory. Naopak zde může docházet také ke kyberšikanování například učitelů svými žáky. Není pravidlem, že oběť musí osobně znát svého útočnicka, přesto nebývá ojedinělé, že si oběť vypěstuje důvěrný vztah s pachatelem skrze komunikaci přes internet. Obětí kyberšikany se tedy může stát prakticky kdokoliv, kdo využívá jakýchkoliv ICT. „*Dá se předpokládat, že oběti kyberšikany jsou pravděpodobně méně obratné v používání ICT, neboť se obvykle chovají v digitálním světě nezodpovědně až rizikově (zveřejňují své osobní údaje, fotografie aj.)*“ (Vašutová, Bartlíková a Kitliňská, 2010, s. 95) Dle Krejčí (2010, s 17) jsou děti se slabým sociálním statutem náchylnější stát se obětí kyberšikany, jelikož upřednostňují navazování bližších kontaktů s druhými osobami prostřednictvím internetu, což je činí také méně odolné vůči nástrahám, které je mohou čekat ve virtuálním světě.

Oběti si často nejsou vědomy, že se již nacházejí v pozici oběti kyberšikany. Pro neerudované osoby v této oblasti může být velmi obtížné identifikovat, zda se jedná o kyberšikanu nebo pouze o běžné „škádlení“, proto jsou tyto situace zpočátku vnímány jako bezproblémové. Hulanová (2012, s. 119) pojmenovala tento jev jako neodhadnutí nebezpečnosti situace.

Dopad, který má kyberšikana na své oběti je zejména psychického rázu. Jedná se především o strach o svou bezpečnost v případě, že agresor oběť kontaktuje i osobně. Samozřejmostí jsou také pocity bezmoci, zoufalství a další negativní emoce. Dle Hulanové

(2012, s. 124) může mít oběť pocit odpovědnosti například za pachatele kyberšikany, který vyhrožuje sebevraždou, pokud se s ním oběť osobně nesejde nebo nevykoná to, co po ní vyžaduje.

Agresoři kyberšikany

Pachatelé kyberšikany bývají také označováni jako agresoři. Martínek (2009, s. 136) uvádí typologii agresorů běžné šikany následovně:

1. Agresor hrubý, fyzický
2. Agresor jemný, kultivovaný
3. Agresor srandista
4. Agresor spouštějící ekonomickou šikanu

Pachatel kyberšikany bývá naopak vyznačován zejména svou obratností v prostředí informačně komunikačních technologií a nemusí se v reálném světě projevovat nijak agresivně. Vzhledem k tomu, že ve virtuálním světě má možnost pachatel kyberšikany vystupovat zcela anonymně, je mnohem obtížnější jeho polapení. „Útočník se navíc může snažit „zametat za sebou stopy“ také v reálném světě - k útokům použije např. veřejně přístupný internet (ve škole, v internetové kavárně...) či neregistrovanou SIM kartu. Bez specifických znalostí má proto oběť jen malou šanci přijít na to, jaká je skutečná identita útočníka“ (Krejčí, 2010, s. 5) Stejně jako oběť nemusí tušit, kdo je pachatelem, tak pachatel nemusí vědět, kdo je jeho obětí. Anonymitu lze tedy považovat za jeden z hlavních faktorů, který pachatelům kyberšikany usnadňuje jejich činnost. V této souvislosti hovoří Vašutová, Bartlíková a Kitlišná (2010, s. 91) o tzv. disinhibičním efektu. Jedná se o odložení zábran, ostychu a někdy i o úplné oproštění se od základních norem chování. Agresor si neuvědomuje závažnost svého jednání, a tak pro něj není problémem dovolit si ke své oběti více, než by tomu bylo při osobním setkání. Kovářová a Kopecký (2012) člení zdroje disinhibičního efektu dle Sulera do šesti hlavních zdrojů:

1. Anonymita – agresoři skrývají svou identitu pod přezdívky a mohou tak vyjadřovat své názory bez obav z postihu a dopadení.
2. Neviditelnost – Agresor ani oběť se vzájemně nevidí a nevnímají tak vzájemně své neverbální projevy.
3. Asynchronicita – Komunikující na sebe nemusejí reagovat okamžitě, ale mohou si dopředu promyslet svou odpověď.

4. Solipsistická introjekce – Jelikož agresor nevidí, jak na jeho jednání oběť fyzicky reaguje a jak vypadá, může si tyto faktory domýšlet podle svých představ. Na toto chování můžeme nahlížet tak, že agresor z části komunikuje sám se sebou.
5. Disociativní představivost – Pokud si agresor ve virtuálním světě vytvoří své druhé Já, klesá u něj míra zodpovědnosti za své jednání. Celou situaci může vnímat pouze jako hru, která pro něj nemá žádnou souvislost s reálným světem.
6. Minimalizace autority – V prostředí internetu jsou stírány veškeré sociální role či statusy a všichni uživatelé kyberprostoru jsou si rovni.

Tento disinhibiční efekt lze pozorovat takřka u všech uživatelů sociálních sítí.

Kavalír, Rottová a kol. (2009, s. 19) klasifikují kyberagresory do čtyř základních typů.

1. „Pomstychtivý andílek“ – Pro tohoto agresora je typické, že sám sebe vůbec nevnímá jako pachatele kyberšikany. Mnohdy byl i on sám obětí kyberšikany a svým jednáním staví člověka, který mu dříve ubližoval, do pozice oběti. Případně tímto způsobem brání jinou osobu, která byla šikanována. Proto mohou sami sebe vidět spíše jako někoho, kdo pouze sjednává pořádek.
2. „Bažící po moci“ – Tento typ agresora potřebuje publikum, aby ho jeho sociálně patologické jednání uspokojilo. Pokud publikum nemá, jeho činy se stupňují až do té míry, dokud ho nezíská. Touží po moci, kterou získávají tím, že zastrašují ostatní a chtějí si u nich vybudovat autoritu.
3. „Sprostý holky“ – Agresory kyberšikany jsou v tomto případě většinou dívky. Hnacím motorem je pro ně zábava, kterou nacházejí ve svém páchání kyberšikany, pokud jim tato činnost přestane připadat zábavná, přestanou svou oběť kyberšikanovat. Své činy provádějí ve skupinách nebo je alespoň ve skupinách plánují.
4. „Neúmyslný kyberagresor“ – Tito agresori si vůbec neuvědomují, že se již nacházejí v pozici pachatele kyberšikany. Pokud tyto osoby dostávají provokující zprávy, odpovídají na ně agresivně a nenávislně, přesto se mohou cítit ublížení a naštvaní. Jednají impulzivně a nerozmýšlejí si, co právě odeslali osobě, se kterou komunikují. Mnohdy mohou vnímat svoje drsné narážky jako legraci a následně jsou překvapeni, když je někdo označí za kyberagresory.

Pachatel kyberšikany také může zapříčinit, že oběť začnou obtěžovat i další lidé, pokud uveřejní nějaké osobní údaje či fotografie na veřejném místě kdekoli v kyberprostoru.

2.4 Prevence kyberšikany

Kroky, které mají za úkol řešit problematiku kyberšikany jsou bezpochyby nepostradatelné, avšak za ideální stav vnímáme samotné předejití vzniku tohoto sociálně patologického jednání. Hovoříme-li o prevenci kyberšikany, považujeme za velmi troufalé tvrdit, že nějaká opravdu účinná prevence existuje. Nicméně snahy pro vytvoření preventivních kroků, které alespoň částečně zabrání vzniku, či dalšímu šíření kyberšikany, jsou velmi hodnotné.

Jedním ze základních předpokladů při předcházení kyberšikany je dodržování tzv. netikety. „Slovo vzniklo spojením dvou slov – net (virtuální síť) a etiketa (kodex slušného chování). Jedná se o soubor doporučení slušného chování v síti. Jelikož dochází na českém i světovém internetu k devalvaci vzájemné komunikace, považujeme vědomost netikety za základní výbavu každého uživatele internetu.“ (Nebud' oběť, 2010-2012) Důležitým heslem netikety, je mít na paměti, že všechny příspěvky sdílené pomocí ICT čte konkrétní osoba a neztrácejí se nikde v kyberprostoru. Existuje souhrn doporučených vzorů chování v prostředí internetu, který je nazýván jako desatero netikety.

1. *Chovejte se tak, abyste nepoškozovali ostatní uživatele.*
2. *Neomezujte ostatní při jejich vlastní práci na síti.*
3. *Nenahližejte do souborů ostatních uživatelů.*
4. *Nevyužívejte počítače ke krádežím.*
5. *Nevyužívejte síť ke zveřejnění falešných údajů, falešného svědectví.*
6. *Nevyužívejte ani si nekopírujte software, za který jste nezaplatili.*
7. *Nevyužívejte zdroje ostatních uživatelů bez autorizace.*
8. *Nepřisvojujte si duševní bohatství ostatních.*
9. *Uvažujte o společných důsledcích programu, který tvoříte.*
10. *Používejte počítač s úctou, s respektem a ohleduplně. (Chování.eu)*

Prevence kyberšikany může být zprostředkována následujícími způsoby. Avšak pokud chceme dosáhnout co nejúčinnější prevence, je zapotřebí propojení těchto prostředků.

Masmédia

Pro masová média neboli masmédia, je typická jejich všudypřítomnost a prakticky před nimi není, v civilizované zemi, úniku. Jiráková a Köpplová (2009, s. 21) člení masmédia na periodický tisk (noviny a časopisy), rozhlasové a televizní vysílání a veřejně dostupná sdělení

na internetu. Vzhledem k tomu, že jsou tyto média součástí našich každodenních životů, mohou být velmi přínosná i v otázce prevence kyberšikany. Může se jednat o zveřejňování informací o nebezpečí využívání kyberprostoru přímo na webových stránkách, sociálních sítích nebo jiných komunikátorech, kde se kyberšikana odehrává nejvíce. Stejně tak je populace ovlivňována reklamami a zprávami v tisku nebo v televizi, kde vhodný příspěvek na dané téma může rozšířit povědomí populace o této problematice.

Rodina

Rodina je považována za nejdůležitější skupinu v životě každého jedince, má také na jedince největší vliv. Ať už se jedná o jeho zdravý vývoj nebo o jeho směřování k osvojení si zdravých norem chování. Důležitá je informovanost rodičů o nástrahách spojených s využíváním mobilního telefonu nebo internetu, jelikož jsou to právě oni, kdo provádí primární prevenci před setkáním svých dětí se sociálně patologickými jevy.

Škola

Škola má bezpochyby v určitých směrech velký vliv na ovlivňování chování svých žáků. Tato instituce hraje významnou roli v poskytování prostředků, které informují děti o kyberšikaně. Dle Vašutové, Bartlíkové a Kitliňské (2010, s. 103) je v rámci prevence důležité, aby škola dokázala dodržovat pět základních bodů.

1. Posilovat empatii u žáků – Je důležité u žáků posilovat schopnost vcítění se do druhých, aby byli schopní si uvědomovat, zda jejich jednání někomu neublíží.
2. Zlepšovat atmosféru ve třídě – Důraz je kladen na zlepšování vztahů mezi žáky, čehož může pedagog dosáhnout vymýšlením společných aktivit či projektů pro své žáky.
3. Vést k úctě vůči druhým – Děti by měly vnímat odděleně osobnost druhého jedince a jeho materiální zabezpečení.
4. Dávat pozitivní zpětnou vazbu – Důležité je vzájemné pozitivní hodnocení.
5. Vytvářet dobré vztahy mezi učiteli a žáky – Jestliže mají žáci dobré vztahy s učiteli, je pro ně jednodušší svěřit se jim, pokud se stanou obětí kyberšikany.

2.4.1 Organizace zabývající se kyberšikanou

V České republice bylo zrealizováno několik projektů, které se zaměřují na prevenci sociálně patologických jevů páchaných v prostředí internetu. Mezi tři nejangažovanější patří projekt E-bezpečí, projekt Minimalizace šikany a Národní centrum bezpečnějšího internetu.

Projekt E-bezpečí

Tento projekt byl zahájen roku 2008 a byl realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Zaměřuje se na prevenci, vzdělání a výzkum v souvislosti s rizikovým chováním na internetu. Nezaobírá se pouze dětmi, ale také dospělými uživateli internetu. *„Základním východiskem činnosti projektu je terénní práce s nejrůznějšími cílovými skupinami, přednášková činnost, preventivní vzdělávací akce apod. Přednášky/besedy mapují jak konkrétní nebezpečné jevy, tak možnosti prevence a obrany proti útočníkům.“* (E-bezpečí, 2008-2013) Projekt E-bezpečí se zaměřuje zejména na kyberšikanu a sexting², kybergrooming, kyberstalking a stalking, rizika sociálních sítí, hoax a spam a zneužití osobních údajů v prostředí elektronických médií.

Projekt Minimalizace šikany

Mezi hlavní cíle projektu MiŠ patří účinný program, který by bránil šikaně a kyberšikaně na základních a středních školách po celé České republice. Snaží se také o rozšíření povědomí o těchto jevech mezi rodiči a dětmi. Prvotním impulzem pro vznik tohoto projektu bylo zjištění, že 40% žáků se již ve škole setkalo s šikanou. (Minimalizace šikany, 2008, s. 26) Základem projektu je vzdělávání pedagogů v oblasti šikany, ale vytváří také aktivity a kampaně bojující proti kyberšikaně.

Národní centrum bezpečnějšího internetu

NCBI je nevládní neziskové sdružení, které se snaží přispívat k bezpečnějšímu užívání internetu a moderní ICT. Snaží se předcházet vzniku případně snižovat negativní sociální

² Sexting je pojem označující elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videí se sexuálním obsahem. (E-bezpečí, 2009)

rizika v prostředí internetu. „NCBI pro uskutečnění svých cílů realizuje řadu projektů, z nichž nejdůležitější je Saferinternet.cz, který usiluje o zvyšování povědomí o bezpečnějším užívání internetu. Podporuje vzdělávání v této oblasti, a to zejména dětí, kterým ubližuje nevhodné a závadné chování na internetu. Poskytuje pomoc, působí proti šíření ilegálního, zejména pedofilního a extremistického obsahu na internetu. Projekt je spolufinancovaný Evropskou komisí.“ (NCBI, 2012)

2.5 Rozdíly mezi šikanou a kyberšikanou

Kyberšikana a klasická šikana mají velice podobné, ne-li stejné základní znaky. Mezi tyto znaky řadíme psychický nátlak, jeho záměrnost a především opakovanost. Tento psychický nátlak, který je mnohdy doprovázen agresivními výhrůzkami fyzického útoku, může způsobovat vážné psychické potíže, které jsou obtížně léčitelné, tudíž se s nimi oběť potýká velmi dlouhou dobu. (Kolář, 2011, s. 86)

Křesťanová (2009) vymezuje rozdíly mezi šikanou a kyberšikanou následovně:

Za jednu z největších výhod kyberšikany nad běžnou šikanou můžeme považovat **anonymitu**. Na rozdíl od běžné šikany, kdy se oběť s agresorem fyzicky setkává. U kyberšikany se oběť nemusí vždy dozvědět, kdo ji šikanuje, jelikož pachatelé kyberšikany jsou skryti zejména za různými přezdívkami či jinými anonymními nástroji, jako je například emailová adresa nebo skryté telefonní číslo. Zejména tyto prostředky dodávají agresorovi tzv. pocit bezpečí, jelikož může dosáhnout pocitu, že nemůže být nikdy dopaden a tak se jeho agresivní chování může stupňovat. Rogers (2010, s. 32) uvádí, že pro pachatele kyberšikany je jednoduché potlačit pocity viny ze svého chování, jelikož nevidí veškeré psychické újmy, které své oběti způsobuje.

Pro běžnou šikanu je typické, že ji páchají fyzicky silnější lidé. Naopak u kyberšikany není důležitá fyzická zdatnost natolik, jako především znalosti v oblasti informačních technologií. Agresorem tedy může být prakticky kdokoliv, v této souvislosti hovoříme o tzv. **proměně agresora**.

Stejně tak je za nejčastější oběť běžné šikany považován většinou outsider. Tato povaha oběti není výjimečná ani pro kyberšikanu. Nicméně Křesťanová hovoří o **proměně oběti** v souvislosti s náhodným vytipováním v kyberprostoru. Je zde také předpoklad, že

náchylnější jsou lidé, a především děti, kteří jsou závislí na svých mobilních telefonech nebo počítačích či moderních komunikačních technologiích všeobecně.

Při běžné šikaně dochází k fyzickému setkání tváří v tvář oběti s agresorem. Tato setkání se uskutečňují převážně ve škole, v zaměstnání nebo po cestě tam. Oběti tedy mohou útoky částečně předvídat, a tak se jim i případně vyhnout. Kdežto u kyberšikany jsou tyto ataky často nečekané. Rogers (2011, s. 32) tvrdí, že kyberšikana je všudypřítomná, může probíhat během celého dne a není před ní úniku.

Dle Křesťanové (2009) je dalším podstatným rozdílem mezi klasickou šikanou a kyberšikanou nesnadná **kontrola**. Jelikož kyberšikana postrádá typické znaky šikanování, které by mohla nezúčastněná osoba zpozorovat.

Běžná šikana je sice považována za opakované jednání, ale vždy se jedná o jednorázovou záležitost. Kdežto specifikem kyberšikany je to, že se oběť může k útočným zprávám kdykoliv vrátit.

Jedním z podstatných rozdílů mezi dvěma pojednávanými sociálně patologickými jevy je i přítomnost **publika**. Pokud se kybernetická šikana odehrává prostřednictvím internetových sítí, je pravděpodobné, že se jejím svědkem může stát kdokoliv. Ovšem i přes možné kvantum lidí, kteří mají možnost tomuto chování přihlížet, je pro většinu z nich mnohdy nepodstatné jakkoliv zakročit ve prospěch oběti. Toto chování lze odůvodnit právě neuvědoměním si závažnosti celé situace, jelikož se v ní neocitáme jako oběti my.

Jak již bylo řečeno, běžná šikana se odehrává opakovaně. Nebezpečí kyberšikany tkví mimo jiné i v rychlosti, jakou se šíří. Například pokud agresor umístí na internetovou stránku jakékoliv informace, které mají za cíl poškodit jinou osobu, kdokoliv může tento obsah sdílet dál po síti a tím podporovat agresorův záměr. Agresor tedy vytvořil pouze prvotní impulz a nadále svou oběť neobtěžoval, přesto se může stát oběť tohoto činu terčem posměšků po celém světě.

3 KYBERŠIKANA NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH

3.1 Sociální síť

Jedním z největších fenoménů dnešní doby jsou bezpochyby sociální sítě. „*Jde o druh služby, který umožňuje komunikaci a sdílení informací, a to více méně trvalým způsobem, čímž se odlišuje od chatu či telefonu.*“ (Černá, 2012) Vzhledem k tomu, že služeb sociálních sítí využívají miliony lidí po celém světě, dají se také považovat za vhodné místo pro šíření sociálně patologických jevů a jiné kriminální činnosti.

Mezi nejvyužívanější sociální sítě, které vznikly v České republice, patří například komunitní web s názvem Lide.cz, který má základ v českém internetovém portálu a vyhledávači Seznam. Následně hovoříme o méně využívané, přesto stále populární mezi náctiletými, sociální síti Líbímseti.cz. Tato sociální síť je specifická tím, že slouží především ke sdílení osobních fotografií a jejich hodnocení ostatními uživateli. Jednou z nejrozšířenějších sociálních sítí je Google+, ten je silně propojen s gigantem mezi světovými internetovými společnostmi Google. Umožňuje sdílení osobních informací, fotografií, videí nebo hraní her po síti. Stává se konkurentem nejrozsáhlejší sociální sítě Facebook. Obdobou Google+ a Facebooku je americká sociální síť Twitter.

Facebook

Dle statistik amerického internetového serveru SocialBakers (2013) je v České republice k roku 2013 registrováno na Facebooku 3 948 520 aktivních uživatelů a celosvětově se řadí na 43. příčku v seznamu všech zemí, ve kterých je Facebook využíván. Tento celkový počet států využívajících služeb sociální sítě Facebook činí 212. Facebook umožňuje svým uživatelům sdílení příspěvků v podobě fotografií, videí, textů a mnoho dalšího mezi přáteli daného uživatele, ale i veřejně. Žádné z těchto informací nejsou přístupné osobám, které nejsou na FB zaregistrované, registrace je ovšem přístupná všem a je zcela zdarma.

3.2 Kyberšikana na sociální síti Facebook

Jak již bylo zmíněno, sociální sítě se staly pro mnohé jedince neoddelitelnou součástí jejich každodenního života, avšak neopatrným chováním v těchto odvětvích kyberprostoru mohou být vystaveni různým formám sociálně patologických jevů. Můžeme předpokládat, že sociální síť Facebook (dále jen FB) je pro vznik a šíření kyberšikany opravdu vhodná.

Nasvědčuje tomu i výzkum Amandy Lenhart, který zprostředkovává Vašutová, Bartlíková a Kitliňská (2010, s. 95) a uvádí, že 39% uživatelů sociálních sítí se stává obětí kyberšikany. Naopak obětí, které nevyužívají služeb sociálních sítí je pouze 22%.

Provozovatelé FB myslí na soukromí svých uživatelů snaží se jim vyjít vstříc, soudíme tak díky možnostem nastavení soukromí, které FB poskytuje. Toto nastavení je velmi libovolné a každý uživatel si může individuálně zvolit, jaký typ obsahu chce sdílet a s kým. Nicméně při samotné registraci na tuto sociální síť je nutné vyplnit své celé jméno a příjmení, které je následně možné vyhledat kýmkoliv. Sám FB vybízí uživatele, aby o sobě uvedl co nejvíce osobních informací, fotografií a byl co nejaktivnější. Protože pokud je uživatel aktivní, všímají si ho jeho přátelé více a dostávají větší impulzy k vzájemné komunikaci. Ovšem označení „přátelé“ nemusí být vždy vhodné. Prvotním plánem Facebooku bylo vytvoření komunikační sítě, jejímž prostřednictvím spolu budou komunikovat osoby, které se znají z reálného světa a opravdu se spolu přátelí. To naznačuje úvodní věta, která je uvedena na samotných stránkách FB. „*Facebook je sociální síť, která umožňuje komunikaci s přáteli, spolupracovníky, spolužáky a lidmi z okolí.*“ (Facebook, 2013) Pokud by tomu tak opravdu bylo, výskyt kyberšikany by byl pravděpodobně velmi omezený. Spousta mladých lidí, především teenagerů, má tendence přidávat si do seznamu přátel také osoby, které vůbec neznají. Lehce se pak může přihodit, že je tito noví přátelé začnou obtěžovat. Mohou zneužít osobních údajů, které uživatel zveřejňuje a naložit s nimi způsobem, kterým dochází k páchání kyberšikany.

Velká míra anonymity v tomto prostředí pouze podporuje sociálně patologické chování. Jakýkoliv uživatel má možnost vytvořit si profil, ve kterém uvádí smyšlené informace nebo ještě hůře, osobní informace někoho jiného a vydává se za tuto osobu. V tomto případě také hovoříme o kyberšikaně. Licenční pravidla FB vyžadují, aby bylo jeho uživatelům více než 13 let. Ovšem lživé vyplnění roku narození nelze nijak ovlivnit. Hulanová (2012, s. 95) prezentuje výsledky z průzkumu Consumer Reports, který byl proveden v roce 2011, ze kterého vyplývá, že 7,5 milionu aktivních uživatelů Facebooku lže o svém věku a jsou tedy mladší 13 let. Zarážející je fakt, že mezi těmito uživateli je více než 5 milionů mladších 10 let. V souvislosti s tímto lživým vyplňováním základních údajů vzniká více potencionálních obětí útočníků kyberšikany, jelikož si neuvědomují všechny nástrahy, které na ně mohou na sociální síti čekat. „*Většina rodičů setrvává stále ve velké nevědomosti o možnostech a praktikách sociálních sítí a často nevědí, co jejich děti v on-line prostředí dělají. Děti na své profily umísťují fotografie, kde jsou téměř nahé a dělají další věci, které vedou ke vzbuzení*

zájmu např. sexuálních predátorů. Mnoho rodičů by bylo jistě šokováno tím, jaké fotografie by na profilu svého dítěte našli.“ (Hulanová, 2012, s. 94) Obětí sociálně patologického jednání na sociálních sítích se může stát kdokoliv, nicméně jsou k tomu jistě více náchylné děti, protože se neumějí bránit a neuvědomují si všechna rizika, která z jejich chování plynou.

Administrátoři Facebooku nemají žádnou možnost kontrolovat komunikaci mezi uživateli prostřednictvím zpráv nebo chatu. Proto může docházet k posílání výhrůžných, urážlivých nebo jinak nepříjemných zpráv mezi uživateli. Svědčí o tom také případ kyberšikany, který musela řešit Zlínská policie. O tomto případu vytvořila reportáž Česká televize. Jedná se o situaci, kdy si spolužačky jedné desetileté dívky vytvořily fiktivní profily na Facebooku, jejichž prostřednictvím posílaly dívce urážlivé a vulgární zprávy. Základní škola, kterou dívky navštěvovaly, tuto situaci nechtěla řešit, protože se kyberšikanování odehrávalo mimo vyučování.

„Kyberšikana teprve desetileté dívky začala ve chvíli, kdy její spolužačka získala její přístupové heslo na Facebook. Dívence změnila heslo a jejím kamarádkám a kamarádům začala posílat ošklivé a sprosté zprávy. „Atmosféra ve třídě se najednou změnila, s dcerou se najednou nikdo příliš nebavil,“ popsala počátky kyberšikany matka dívky.“ (Česká televize, 2013)

Jednou ze základních služeb, kterou Facebook umožňuje je sdílení fotografií a videí. Uživatelé si mnohdy neuvědomují, že se tyto obsahy nemusejí být přístupné pouze jejich přátelům, ale i široké veřejnosti. Proto mohou být kýmkoli snadno zneužitelné a mohou se stát terčem posměšků lidí po celém světě. Facebook poskytuje možnost nastavení, kteří uživatelé budou mít přístup ke konkrétním fotografiím a videím, přesto si nemůže být uživatel nikdy jist, že nikdo z jeho přátel nerozšíří fotografii nebo video dál bez jeho souhlasu. Stejně tak může dojít k šíření těchto fotografií nebo videí prostřednictvím sociální sítě, aniž by tento obsah na internet vložil sám aktér. Jako příklad šíření fotografií bez souhlasu majitelky, můžeme uvést případ osmnáctileté Američanky.

„Bývalý přítel Američanky Jessicy Logan (18 let) neunesl jejich rozchod a zveřejnil její intimní fotografie na internetu. Incident rozběhl soukolí posměchu, urážek a ponižování ze strany spolužáků. Logan na své pronásledovatele apelovala i v televizi, avšak ti její prosbu ignorovali. Tragickým následkem byla opět sebevražda pohledné, přátelské, spolehlivé a odpovědné dívky.“ (Hulanová, 2012, s. 46)

Uživatelů Facebooku stále přibývá, a tak je pravděpodobné, že bude přibývat i případů kyberšikany na tomto serveru. FB poskytuje stále nová vylepšení a rozšiřuje svoje služby, proto můžeme předpokládat, že si i agresoři kyberšikany najdou více způsobů, jak kyberšikanu páchat.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DESIGN VÝZKUMU

4.1 Výzkumný problém

Praktická část navazuje na problematiku vymezenou v teoretické části. Především se jedná o rozšířenost kyberšikany na sociálních sítích, zejména na Facebooku. Proto byl také výzkum zaměřen na uživatele tohoto internetového portálu. Pro výzkum jsme zvolili deskriptivní typ výzkumného problému. „*Deskriptivní výzkumný problém zajišťuje a popisuje situaci, stav nebo výskyt určitého jevu.*“ (Gavora, 2010, s. 56) Výzkumnou otázkou, pro provedení výzkumu je:

Jak je kyberšikana rozšířená na sociální síti Facebook?

4.2 Výzkumné cíle

Hlavním cílem tohoto výzkumu bylo poukázat na rozšířenost kyberšikany na sociálních sítích, zejména na Facebooku. Abychom dosáhli hlavního cíle, zvolili jsme si několik dílčích cílů.

Dílčí cíle

1. Zjistit, kolik procent z tázaných respondentů se již s kyberšikanou setkala.
2. Zjistit, kde se respondenti nejčastěji setkávají s kyberšikanou
3. Zjistit, v jaké pozici se respondenti nacházeli v případě setkání s kyberšikanou.
4. Zjistit, jaký druh prevence kyberšikany na sociálních sítích považují respondenti za nejúčinnější.

4.3 Výzkumná metoda a metoda sběru dat

Pro realizaci tohoto výzkumu byla zvolena kvantitativní metoda výzkumu. Tato metoda pedagogického výzkumu je pro náš výzkum nejvhodnější, jelikož lze díky jejím postupům získat přesné číselné informace potřebné k vyvození závěrů pro naplnění stanovených cílů.

Pro metodu sběru dat byl vytvořen dotazník, který obsahuje celkem 15 otázek. Otázky v dotazníku jsou polouzavřené a uzavřené, a to buďto dichotomické nebo polytomické. Dotazník je rozdělen do dvou částí. V první části seznamujeme respondenty se zvoleným tématem, zdůrazňujeme, že vyplnění dotazníku je zcela anonymní, a proto také prosíme o jeho pravdivé vyplnění. Důležitou součástí první části je samotná definice kyberšikany dle

Hulanové (2012, s. 37) na kterou navazuje otázka v dotazníku zjišťující znalosti respondentů. Součástí druhé části dotazníku jsou již samotné otázky.

4.4 Výzkumný soubor

Za výzkumný soubor byli zvoleni uživatelé sociální sítě Facebook v České republice. Jelikož zkoumáme výskyt sociálně patologických jevů zejména na těchto sítích, považujeme za příhodné tázat se respondentů, kteří je dennodenně využívají. Výzkumný soubor byl tedy zvolen metodou záměrného výběru. Základním souborem jsou osoby využívající informační a komunikační technologie v České republice, výběrový soubor tvoří uživatelé sociální sítě Facebook. Na předložený dotazník odpovědělo celkem 77 respondentů.

4.5 Realizace výzkumu

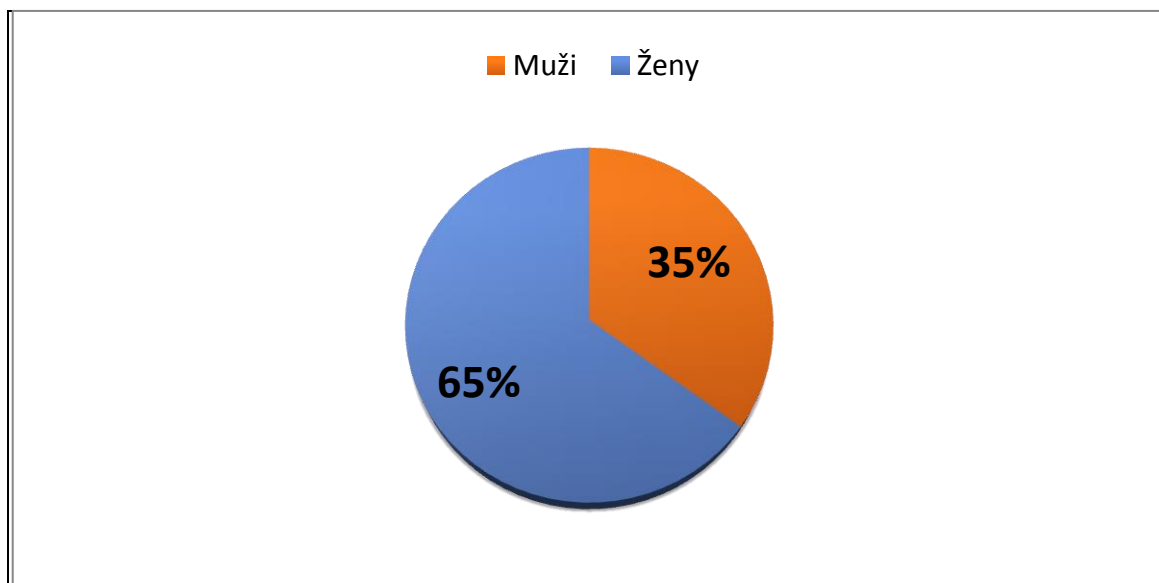
Výzkum byl prováděn v měsíci dubnu roku 2013. Dotazníkové otázky byly vloženy na český internetový portál poskytující jeho převedení do online formy. Sběr odpovědí byl následně uskutečněn pomocí sdílení vygenerovaného odkazu, směřujícím na cílený dotazník, na sociální síti Facebook. Zmíněný internetový portál vygeneroval graf návštěvnosti, který ukazuje, že návratnost dotazníku byla pouze 76%. Zbýlých 24% respondentů dotazník z neznámých důvodů nevyplnilo nebo neodeslalo k vyhodnocení. Průměrně respondentům vyplňování dotazníku zabralo asi 5 – 10 minut.

4.6 Zpracování dat

Z celkového počtu 77 vyplněných dotazníků byla sečtena všechna data z jednotlivých otázek dotazníku. Tato data byla převedena do grafické podoby. Ke každému grafu uvádíme jeho stručný popis pro zpřehlednění. Procentuální součty v grafech nemusejí vždy tvořit 100%, jelikož u některých otázek v dotazníku měli respondenti možnost zvolení více odpovědí. Procentuální hodnoty v grafech jsou převáděny na celá čísla.

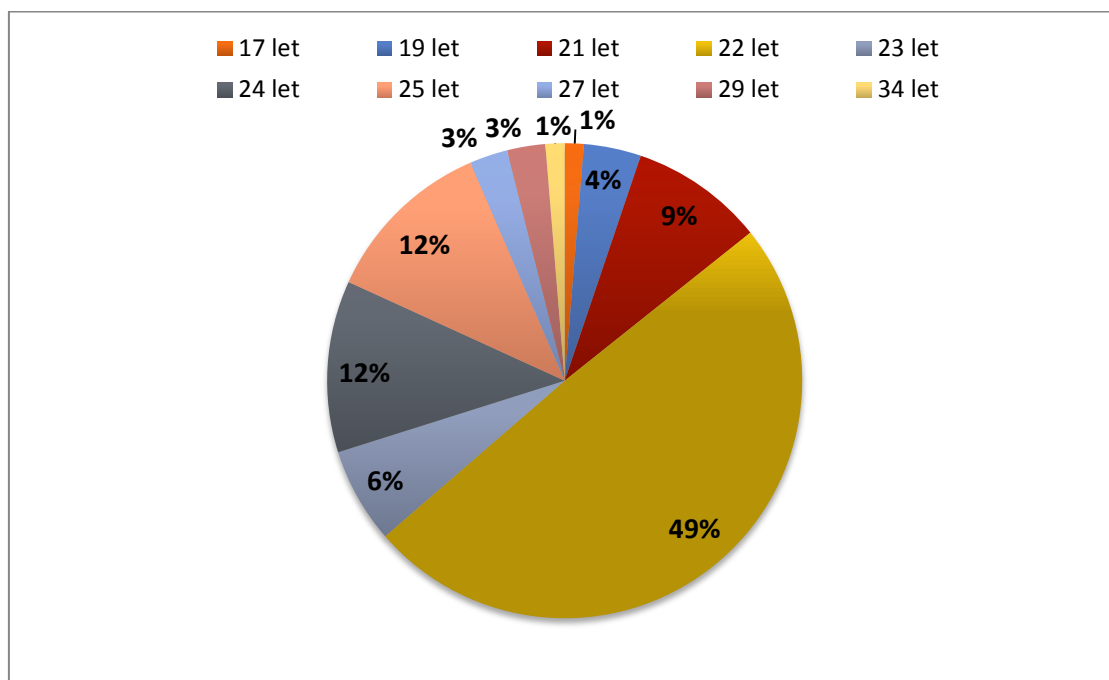
4.6.1 Zprostředkování sesbíraných dat z dotazníku

1. Otázka číslo jedna zjišťovala pohlaví tázaných respondentů. Předložený dotazník vyplnilo 50 (65%) žen a 27 (35%) mužů. Dotazník byl předkládán široké veřejnosti a poměr mezi množstvím mužů a žen byl velmi těžko ovlivnitelný.

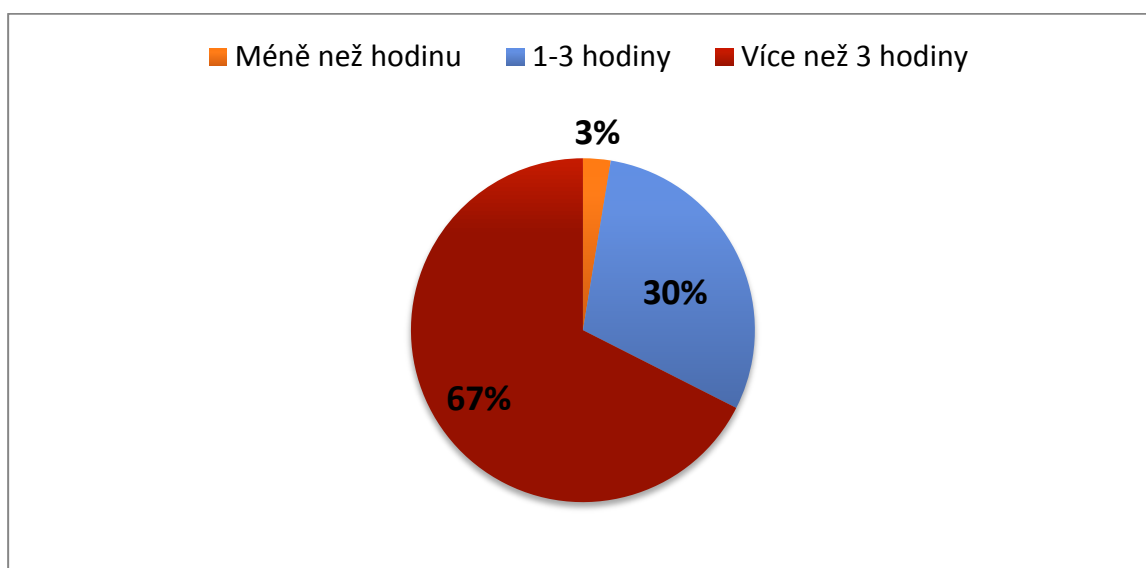
Graf 1. Pohlaví respondentů

2. Druhá otázka zjišťovala věk respondentů. K vyplnění dotazníku nebylo určeno žádné věkové omezení. Na otázku odpovědělo všech 77 respondentů. Nadpoloviční většina respondentů dovršila 22 let, celkem 37 (51%) respondentů. Respondenty lze rozdělit do věkových skupin, dle Chrásky (2007, s. 176) následovně:
 - méně než 26 let (93% respondentů)
 - 26 – 35 let (7% respondentů)
 - 36 – 45 let (0% respondentů)
 - více než 45 let (0% respondentů)

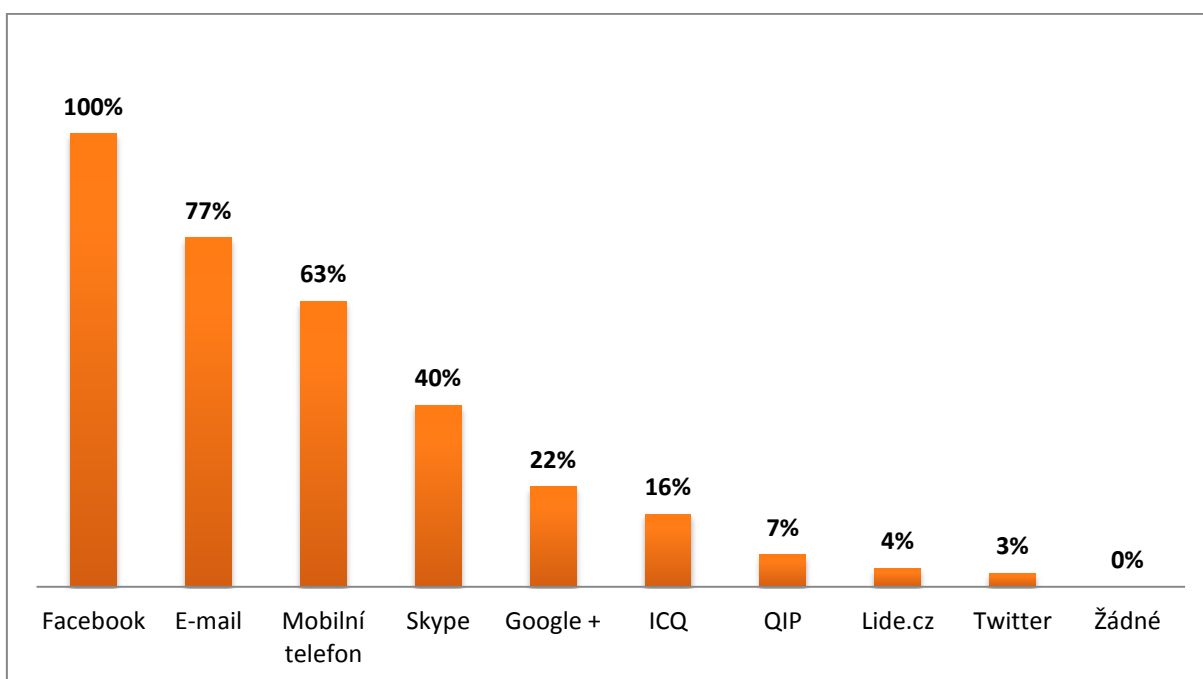
Graf 2. Věk respondentů

3. Záměrem třetí otázky bylo zjištění, kolik času průměrně denně stráví respondenti aktivně připojeni k internetu. Na otázku odpovědělo všech 77 respondentů. Možnost *Více než 3 hodiny* zvolilo 52 (67%) respondentů. Možnost *1 – 3 hodiny* zvolilo 23 (30%) respondentů. Možnost *Méně než hodinu* zvolili 2 (3%) respondenti.

Graf 3. Kolik času průměrně denně stráví respondenti připojeni k internetu.

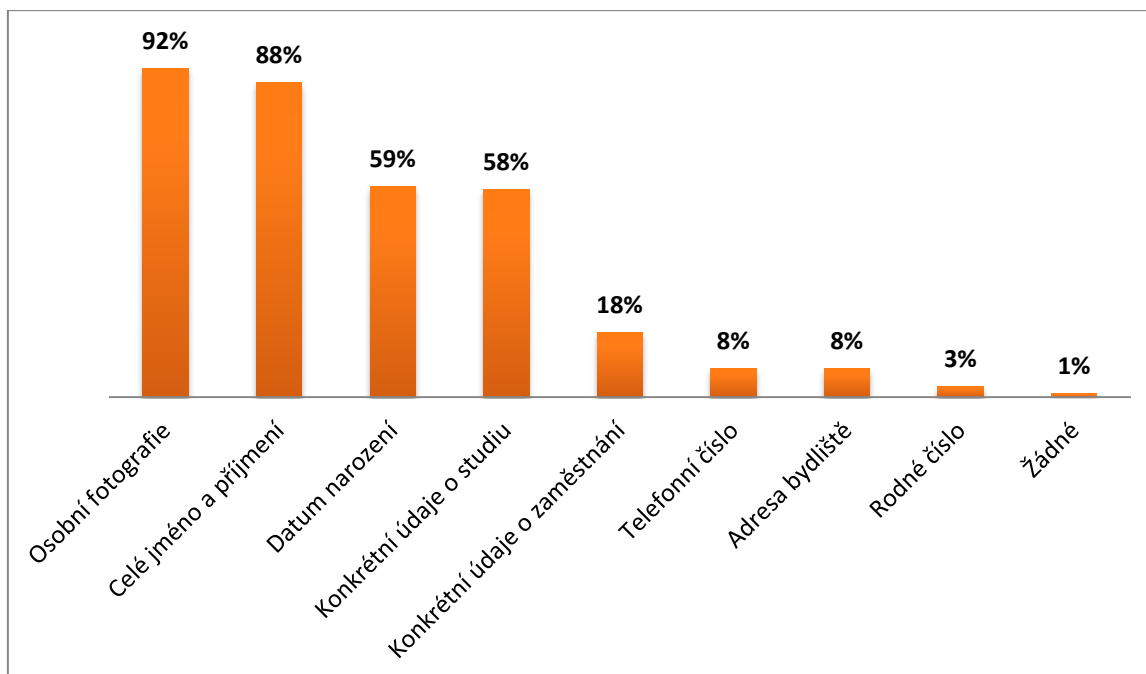
4. Otázka číslo 4 byla zaměřena na zjištění, kterých sociálních sítí či jiných komunikátorů respondenti užívají nejčastěji. U této otázky měli respondenti možnost výběru více odpovědí. Na otázku odpovědělo všech 77 respondentů. Možnost *Facebook* zvolilo všech 77 (100%) respondentů. Možnost *E-mail* vybralo 60 (77%) respondentů. Možnost *Mobilní telefon* zvolilo 49 (63%) respondentů. Možnost *Skype* zvolilo 31 (40%) respondentů. Možnost *Google +* zvolilo 18 (22%) respondentů. Možnost *ICQ* zvolilo 12 (16%) z tázaných respondentů. Možnost *QIP* zvolilo 6 (7%) respondentů. Možnost *Lide.cz* zvolili 3 (4%) respondenti. Možnost *Twitter* zvolili 2 (3%) respondenti. Možnost *Nevyužívám služeb sociálních sítí ani jiných komunikátorů* nezvolil žádný respondent.

Graf 4. Jaké sociální sítě a komunikátory respondenti využívají nejčastěji.

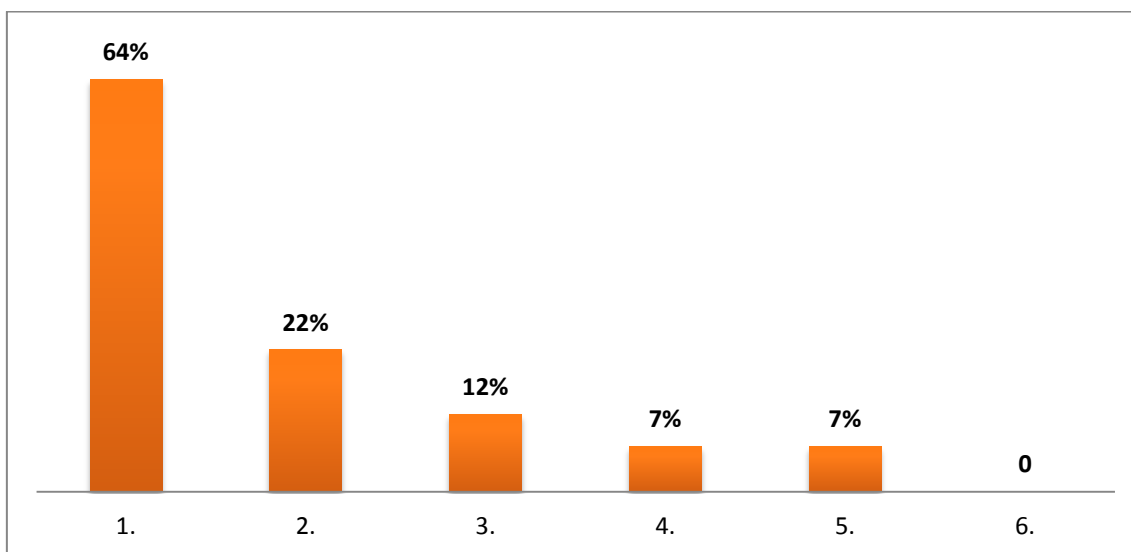
5. Otázka číslo 5 zjišťovala, jaké osobní informace respondenti zveřejňují na svých internetových profilech. U této otázky měli respondenti možnost výběru více odpovědí. Na otázku odpovědělo všech 77 respondentů. Možnost *Osobní fotografie* zvolilo 71 (92%) respondentů. Možnost *Celé jméno a příjmení* zvolilo 67 (88%) z tázaných respondentů. Možnost *Datum narození* zvolilo 44 (57%) respondentů. Možnost *Konkrétní údaje o svém studiu* zvolilo 43 (55%) respondentů. Možnost *Konkrétní údaje o svém zaměstnání* zvolilo 15 (19%) respondentů. Možnost *Telefonní číslo* zvolilo 7 (9%) respondentů. Možnost *Adresa bydliště* zvolilo 6 (8%)

respondentů. Možnost *Rodné číslo* zvolili 2 (3%) respondentů. Možnost *Žádné* zvolil 1 (1%) respondent.

Graf 5. Jaké osobní informace respondenti uvádějí na svých internetových profilech.

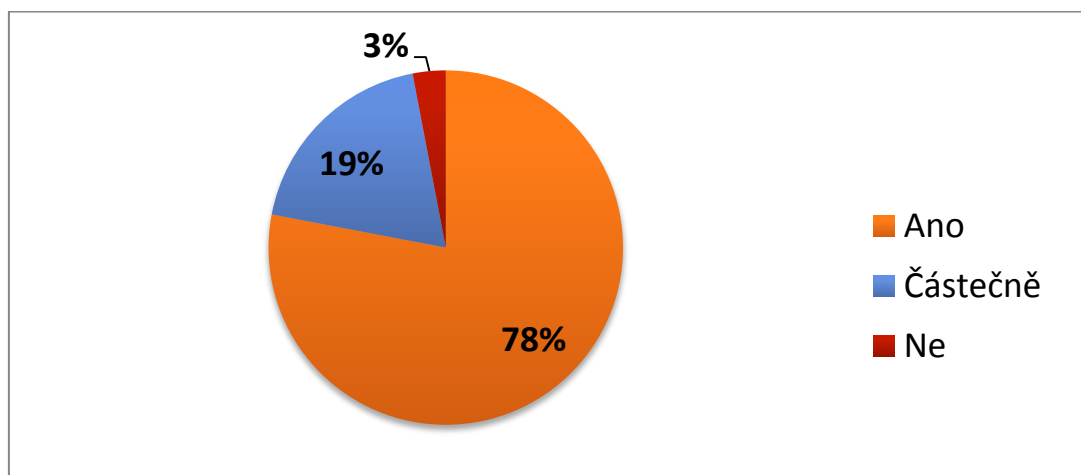
6. Otázka číslo 6 byla zaměřena na zjištění, zda se respondenti ocitli v některé ze jmenovaných situací jako oběti těchto činů v prostředí internetu. Na tuto otázku odpovídalo všech 77 respondentů a měli možnost výběru více odpovědí. Možnost *S žádnou z vyjmenovaných situací jsem se nikdy nesetkal/a* zvolilo 51 (66%) respondentů. Možnost *Neustálé obtěžující posílání zpráv na různých serverech, pronásledování na internetu (kyberstalking)* zvolilo 16 (21%) respondentů. Možnost *Sdílení Vašich fotografií/videí/osobních informací na internetu za účelem posměchu nebo urážky (kyberšikana)* zvolilo 9 (11%) respondentů. Možnost *Odcizení peněz nebo osobních či intimních dat prostřednictvím internetu (kyberkrádež)* zvolilo 5 (6%) respondentů. Možnost *Záměrné smazání Vašeho internetového účtu osobou, která není vlastníkem tohoto účtu (kybervražda)* zvolilo 5 (6%) respondentů. Možnost *Zmanipulování za účelem osobní schůzky, kde došlo k Vašemu zneužití v jakékoliv formě (kybergrooming)* nezvolil žádný z respondentů.

1. – S žádnou z vyjmenovaných situací jsem se nikdy nesetkal/a
2. – Neustálé obtěžující posílání zpráv a pronásledování na internetu (kyberstalking)
3. – Sdílení Vašich fotografií/videí/osobních informací na internetu za účelem posměchu nebo urážky (kyberšikana)
4. – Odcizení peněz nebo osobních či intimních dat prostřednictvím internetu (kyberkrádež)
5. – Záměrné smazání Vašeho internetového účtu jinou osobou (kybervražda)
6. – Zmanipulování za účelem osobní schůzky, kde došlo k Vašemu zneužití v jakékoli formě (kybergrooming)

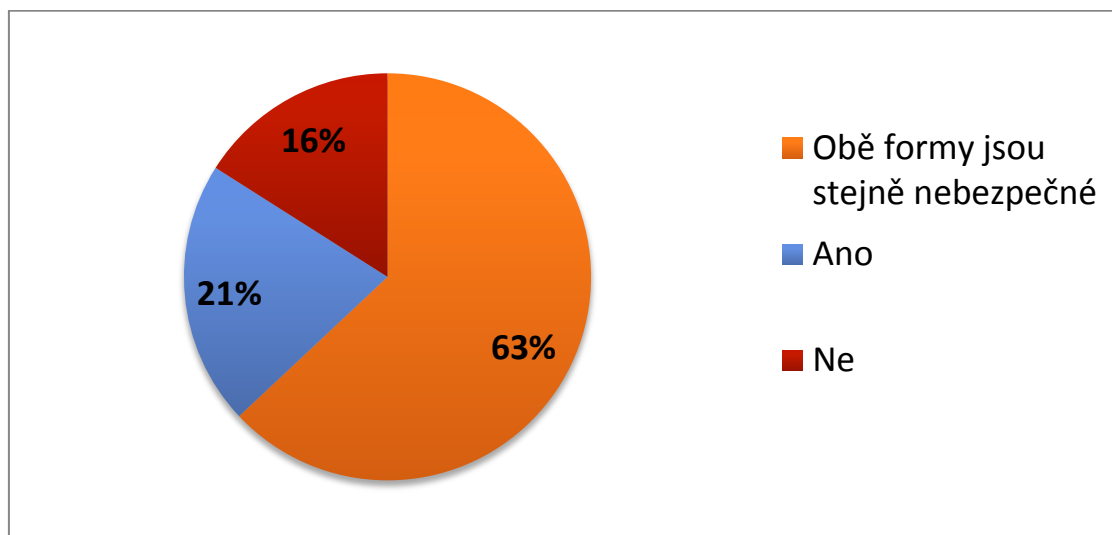
Graf 6. Setkání respondenta s některou z vyjmenovaných situací v pozici oběti.

7. V předmluvě předkládaného dotazníku je uvedena definice kyberšikany, otázka číslo 7 měla za úkol zjistit, zda respondenti věděli, co je to kyberšikana už dříve. Na otázku odpovídalo všech 77 respondentů. Kladnou odpověď zvolilo 58 (75%) respondentů. Možnost *Částečně* zvolilo 16 (21%) respondentů. Záporně odpověděli 3 (4%) respondenti.

Graf 7. Znalost definice kyberšikany.

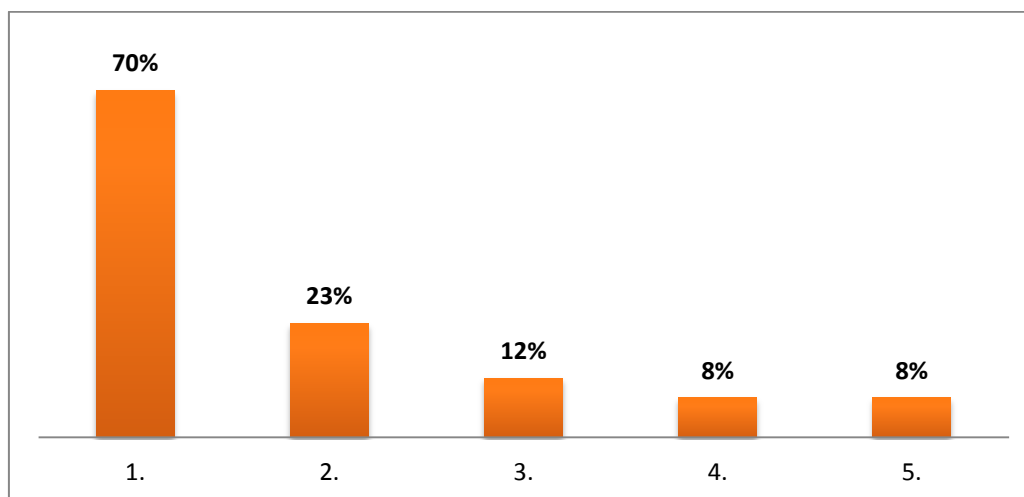
8. Otázka číslo 8 byla zaměřena na zjištění, zda respondenti považují kyberšikanu za nebezpečnější sociálně patologický jev, než je běžná šikana. Na otázku odpovídalo všech 77 respondentů. Možnost *Obě formy jsou stejně nebezpečné* zvolilo 47 (63%) respondentů. Kladně odpovědělo 16 (21%) respondentů. Zápornou možnost zvolilo 14 (16%) respondentů.

Graf 8. Nebezpečnost kyberšikany oproti běžné šikaně.

9. Otázka číslo 9 zjišťuje, zda se respondenti někdy ocitli ve jmenovaných situacích v pozici oběti. Na tuto otázku odpovídali všichni respondenti a měli možnost výběru více odpovědí. Možnost *Neocitl/a jsem se nikdy v podobné situaci* zvolilo 54 (70%) respondentů. Možnost *Opakované zasílání nevyžádaných, útočných či jinak nepříjemných zpráv* zvolilo 18 (23%) respondentů. Možnost *Vydávání se za Vaši*

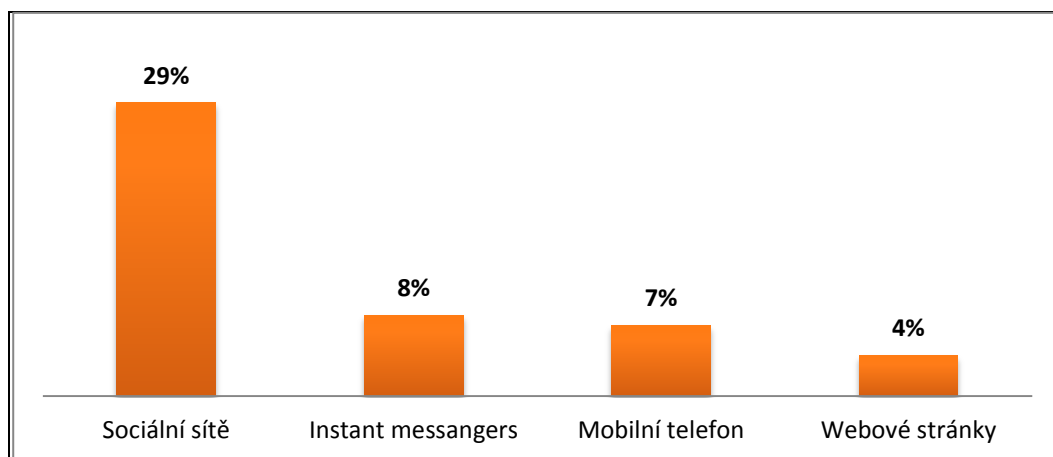
osobu s cílem Vás poškodit zvolilo 10 (13%) respondentů. Možnost *Vytváření nepravdivých informací a rozesílání těchto informací po komunikační síti ostatním uživatelům za účelem zostuzení* zvolilo 6 (8%) respondentů. Možnost *Rozesílání Vašich fotek/videí bez Vašeho svolení za účelem posměchu* zvolilo 6 (8%) respondentů.

1. Neocitl/a jsem se nikdy v podobné situaci
2. Opakované zasílání nevyžádaných urážlivých, útočných či jinak nepříjemných zpráv
3. Vydávání se za Vaši osobu s cílem Vás poškodit
4. Vytváření nepravdivých informací a rozesílání těchto informací po komunikační síti ostatním uživatelům za účelem zostuzení
5. Rozesílání Vašich fotek/videí bez Vašeho svolení za účelem posměchu

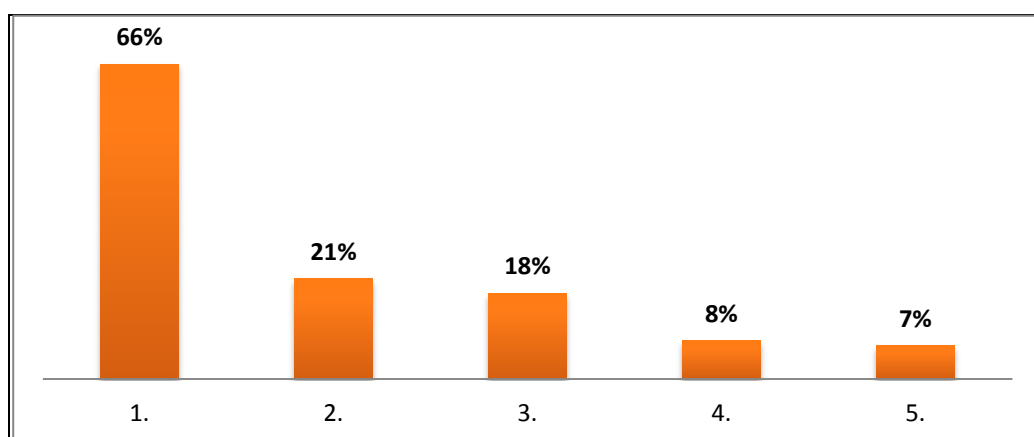
Graf č. 9 Setkání s projevy kyberšikany v pozici oběti.

- 10.** Otázka číslo 10 byla určena pouze pro respondenty, kteří odpověděli kladně na otázku číslo 9. Respondenti měli možnost výběru více odpovědí. Otázka byla zaměřena na zjištění, kde se respondenti setkali s projevy kyberšikany. Možnost *Sociální síť (Facebook, Google +, Lide.cz,...)* zvolilo 22 (29%) respondentů. Možnost *Instant messangers (Skype, ICQ, QIP, ...)* zvolilo 6 (8%) respondentů. Možnost *Mobilní telefon* zvolilo 5 (6%) respondentů. Možnost *Webové stránky (osobní blogy, YouTube, ...)* zvolili 3 (4%) respondenti.

Graf č. 10 Kde se respondenti setkali s projevy kyberšikany.

11. Otázka číslo 11 byla zaměřena na zjištění, zda byli respondenti někdy v roli iniciátora (agresora) v některých ze jmenovaných situací. Respondenti měli možnost výběru více odpovědí. 52 (68%) respondentů uvedlo, že nikdy nic podobného v minulosti neudělalo. Možnost *Rozesílání fotek/videí bez souhlasu zúčastněného aktéra, pro pobavení ostatních* zvolilo 15 (19%) respondentů. Možnost *Vydávání se za jinou osobu (použití cizích fotografií, jmen, ...)* zvolilo 13 (17%) z tázaných respondentů. Možnost *Opakované zasílání nevyžádaných urážlivých, úročných či jinak nepříjemných zpráv* zvolilo 6 (8%) respondentů. Pro možnost *Vytváření nepravdivých informací o jiné osobě a rozesílání této informace po komunikační síti ostatním uživatelům za účelem zostuzení* se rozhodlo 5 (6%) respondentů.

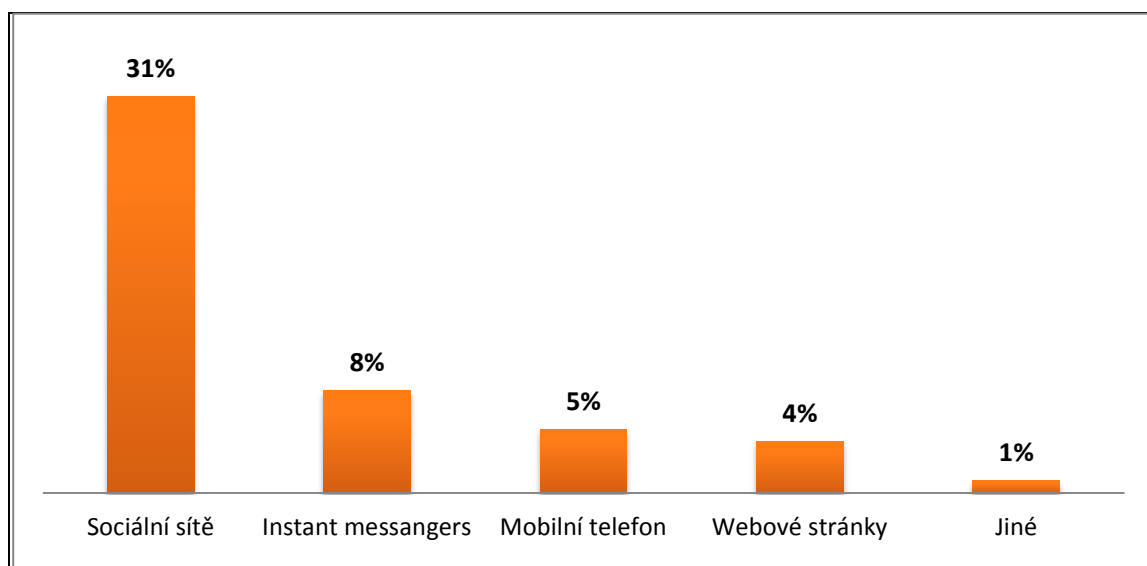

1. Nikdy jsem nic podobného neudělal/a
2. Rozesílání fotek/videí bez souhlasu zúčastněného aktéra, pro pobavení ostatních
3. Vydávání se za jinou osobu (použití cizích fotografií, jmen, ...)
4. Opakované zasílání nevyžádaných urážlivých, útočných či jinak nepříjemných zpráv

5. Vytváření nepravdivých informací o jiné osobě a rozesílání těchto informací po komunikační síti ostatním uživatelům za účelem zostuzení

Graf č. 11 Respondenti v roli iniciátora (agresora) v některých ze jmenovaných situací.

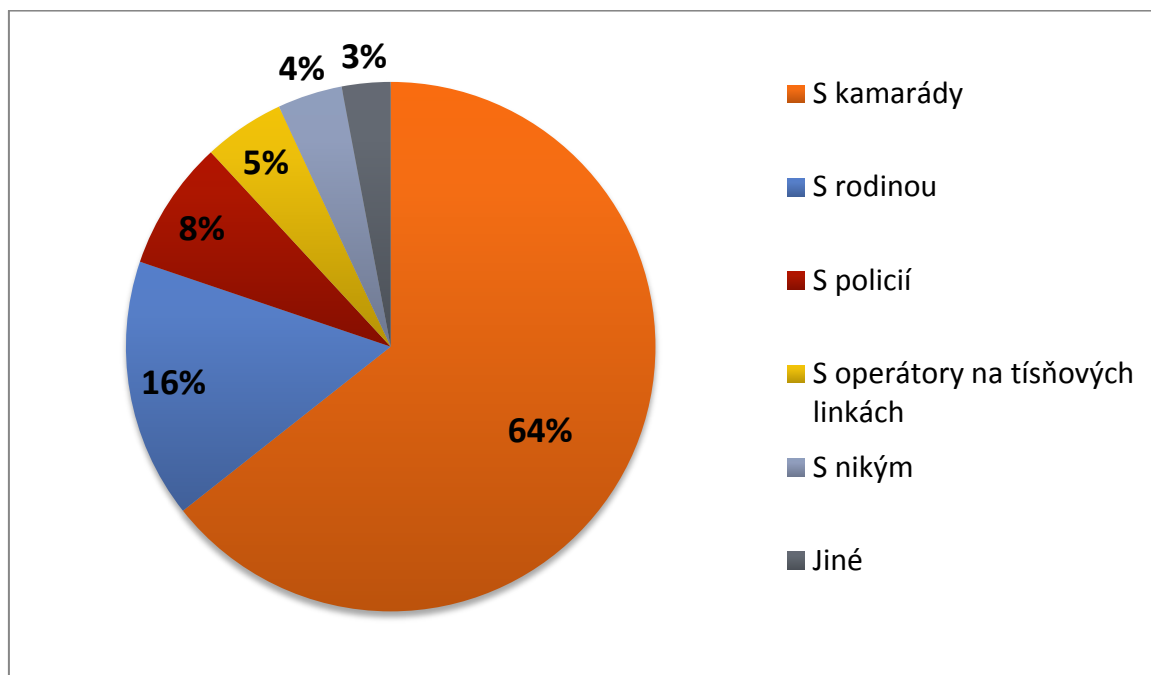
12. Otázka číslo 12 byla určena pouze těm respondentům, kteří na předchozí otázku číslo 11 odpověděli kladně. Celkový počet odpovídajících respondentů byl 38. Respondenti měli možnost výběru více odpovědí. Tato otázka je zaměřena na zjištění, kde se typické situace spojené s projevy kyberšikany odehrávaly. Nejvíce respondentů, 24 (31%), zvolilo odpověď *sociální sítě (Facebook, Google +, Lide.cz, ...)*. Odpověď *Instant messengers (Skype, ICQ, QIP, ...)* zvolilo 6 (8%) respondentů. Odpověď *Mobilní telefon* zvolili 4 (5%) respondentů. Odpověď *Webové stránky (osobní blogy, YouTube, ...)* zvolili 3 (4%) respondentů. Jeden respondent (1%) využil kolonku *Jiné*, kde uvedl jako svou odpověď *Chatroulette*.

Graf č. 12 Místa zvolená agresory k páčání kyberšikany

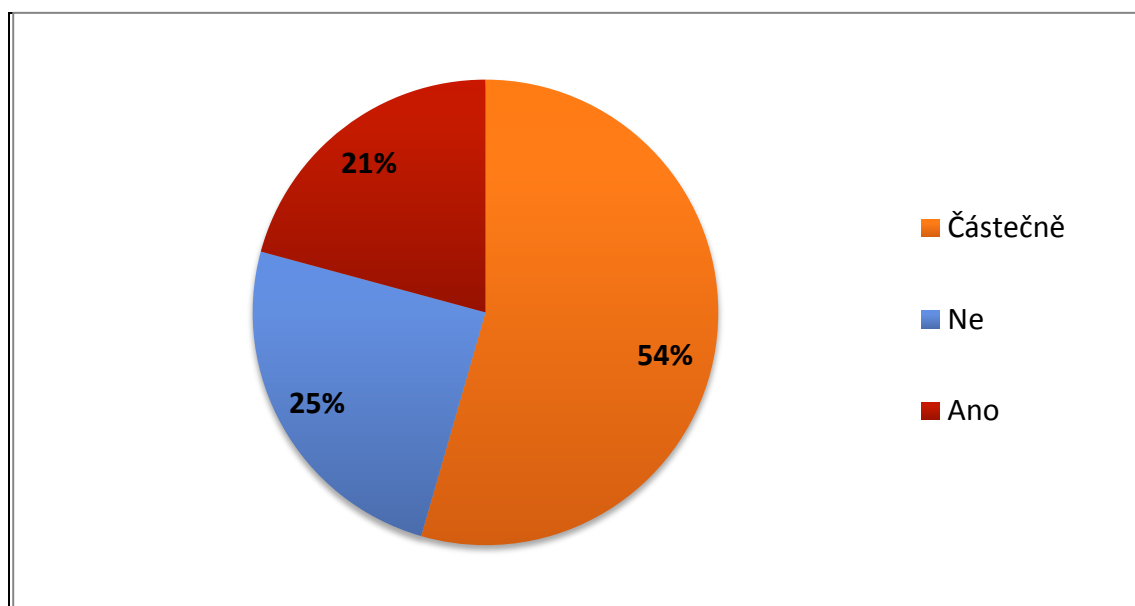
13. Třináctá otázka byla zaměřena na zjištění, s kým by respondenti promluvili, pokud by se oni, nebo jejich známí, stali obětí kyberšikany. Na otázku reagovalo všech 77 respondentů. Nadpoloviční většina respondentů, 50 (65%) zvolila odpověď *S kamarády*. Odpověď *S rodinou* zvolilo 12 (16%) tázaných respondentů. Odpověď *S policií* zvolilo 6 (8%) respondentů. Odpověď *S operátory na tísňových linkách* zvolilo 4 (5%) respondentů. Tři (4%) respondenti uvedli, že by o kyberšikaně *S nikým*

nepromluví. Možnost *Jiné* zvolili 2 (3%) respondenti, jeden z nich uvedl, že by si o kyberšikaně promluvil *S partnerem*, druhý respondent by se rozhodl, *Podle vážnosti obtěžování*.

Graf č. 13 S kým by si respondenti promluvili, pokud by se setkali s kyberšikanou.

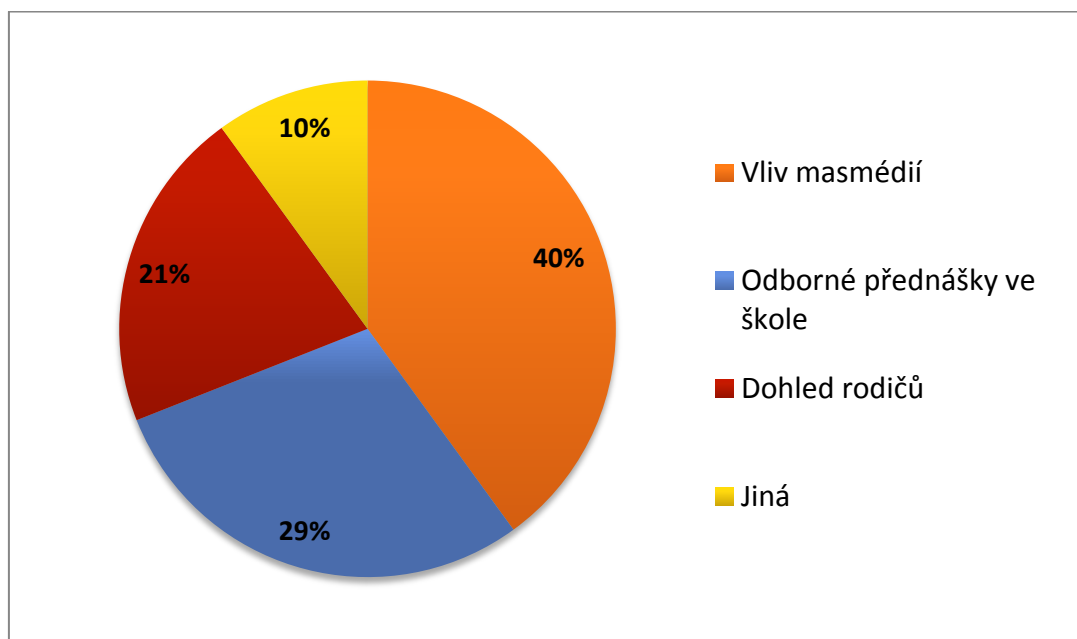
14. Otázka číslo 14 zjišťovala, zda podle mínění respondentů existuje účinná prevence před kyberšikanou. Na otázku odpovídalo všech 77 respondentů. Ze tří možností respondenti nejčastěji vybírali možnost *Částečně*, tu zvolilo 42 (55%) respondentů. Záporně odpovídalo 19 (25%) respondentů a kladně 16 (21%) dotazovaných respondentů.

Graf č. 14 Existence účinné prevence před kyberšikanou.

15. Otázka číslo 15 je zaměřena na zjištění, jakou formu prevence kyberšikany považují respondenti za nejúčinnější. Možnost *Vliv masmédií* zvolilo 31 (40%) respondentů. Možnost *Odborné přednášky ve škole* zvolilo 22 (29%) respondentů. Možnost *Dohled rodičů* vybralo 16 (21%) respondentů. Možnost *Jiná* zvolilo 8 (10%) respondentů, ti uváděli následující vlastní návrhy:

- *Nezakládat si internetové profily* (uvedli 3 respondenti)
- *Nedávat na internet citlivé osobní údaje* (uvedl 1 respondent)
- *Informovat o nebezpečí kyberšikany přímo na sociálních sítích* (uvedl 1 respondent)
- *Přednášky nejen na školách* (uvedl 1 respondent)
- *Celková osvěta v tomto směru rodičů i dětí* (uvedl 1 respondent)
- *Rozšířené možnosti v nastavení zabezpečení a soukromí na internetových serverech* (uvedl 1 respondent)

Graf č. 15 Nejúčinnější forma prevence před kyberšikanou.

4.7 Shrnutí

1. Prvním z dílčích cílů bylo zjištění, kolik procent z tázaných respondentů se již setkalo s kyberšikanou. Vzhledem k tomu, že jsme otázkou číslo 3 zjistili, že 68% respondentů tráví průměrně denně na internetu více než 3 hodiny, je velmi pravděpodobné, že již měli možnost se s kyberšikanou setkat, ať už v pozici oběti, agresora nebo pouze přihlížejícího. V otázce číslo 6 měli respondenti vybrat, zda se setkali s některou ze jmenovaných situací. Těmito situacemi byly definovány typické projevy sociálně patologických jevů vyskytující se v prostředí internetu. Nadpoloviční většina respondentů (66%) uvedla, že se s žádnou ze jmenovaných situací nesečkala. Z výsledků této otázky vyplynulo, že nejčastějším sociálně patologickým jevem v prostředí internetu je kyberstalking, který uvedlo 21% dotazovaných respondentů. Kyberšikana je tedy až druhým nejčastěji vyskytujícím se sociálně patologickým jevem, zvolilo ji 12% respondentů. Při analýze výsledků u otázky číslo 6 jsme dospěli k závěru, že kyberšikana nestojí v čele sociálně patologických jevů, s nimiž se tázaní respondenti setkávají nejčastěji.
2. Dílčím cílem číslo 2 bylo zjištění, kde se respondenti s kyberšikanou setkávají nejčastěji. Na mysli máme, zda se jedná o prostředí sociálních sítí, instant messengerů,

mobilních telefonů, webových stránek či jiných komunikátorů nebo informačních a komunikačních technologií. Odpověď na tento cíl jsme hledali pomocí otázek číslo 10 a 12. Souvislost s tímto dílčím cílem má i otázka číslo 4, která zjišťuje, kterých komunikátorů či sociálních sítí využívají respondenti nejčastěji. V otázce číslo 10, která udává odpověď na otázku, kde se stali respondenti obětí kyberšikany, 29% respondentů uvedlo, že to byla právě sociální síť Facebook. Z odpovědí na otázku číslo 12, která zjišťuje, kde se respondenti nejčastěji dopouštějí kyberšikany z pozice agresora vyplynul fakt, že 31% dotazovaných respondentů takto učinila prostřednictvím sociální sítě Facebook. Při porovnání nejvyšších procentuálních hodnot z otázek číslo 10 a 12 vyplynulo, že je to právě Facebook, kde se respondenti nejčastěji setkávají s projevy kyberšikany.

3. Třetí dílčí cíl hledá odpověď na otázku, v jaké pozici se respondenti nacházeli v případě setkání s kyberšikanou. Odpověď udávají dotazníkové otázky číslo 9 a 11. Otázka číslo 9 zjišťuje, kolik procent respondentů se stalo obětí kyberšikany a jejich konkrétních projevů. Z analýzy výsledků výzkumu jsme vyhodnotili, že 30% tázaných respondentů se již stalo obětí kyberšikany. Někteří byli dokonce kyberšikanováni více způsoby. Přestože byl celkový počet kyberšikanovaných 23, odpovědí, které nabízely různé druhy kyberšikany, bylo zvoleno 40, kvůli možnému vybrání více odpovědí. Překvapující bylo zjištění, které vyplynulo z otázky číslo 11, jež hledala odpověď na otázku, zda se respondenti někdy stali agresory páchající kyberšikanou. 25 (32%) respondentů vybralo některou z nabízených možností, někteří zvolili dokonce více odpovědí, což znamená, že na předkládaný dotazník reagovalo více respondentů, kteří se někdy stali pachateli kyberšikany, než těch, kteří byli obětí kyberšikany.
4. Dílčí cíl číslo 4 měl za úkol zjistit, jaký druh prevence kyberšikany na sociálních sítích považují respondenti za nejúčinnější. Odpověď udávala otázka číslo 15, na kterou 31 (40%) respondentů odpovědělo ve prospěch masmédií. McQuail (2009, s. 37-46) dělí masová média na tištěná a vysílací, obě tyto formy jsou součástí našich každodenních aktivit, a proto lze předpokládat, že nás v mnoha směrech ovlivňují. Dle dotazovaných respondentů lze zejména pomocí těchto prostředků předcházet kyberšikaně.

5. Dílčí cíle nám poskytly podklady pro splnění hlavního cíle, a to poukázat na rozšířenost kyberšikany na sociálních sítích, zejména na Facebooku. Z výsledků vyplynulo, že kyberšikana je velmi frekventovaným jevem v dnešním světě a výskyt obětí i agresorů tohoto sociálně patologického chování není v prostředí sociálních sítí výjimečným jevem.

ZÁVĚR

Přestože je prostředí internetu plné sociálně patologického jednání, trůfáme si tvrdit, že nabídka služeb, které lidem ulehčují jejich práci a spoustu dalších aktivit, je stále mnohem rozsáhlejší. Čím dál více uživatelů internetu stává na informačně komunikačních technologiích závislými, opatrnost a informovanost o nebezpečí, které s jejich užíváním souvisí, se ale zvyšuje velmi pozvolna. V souvislosti s fenoménem kyberšikany vznikají nové a nové preventivní programy, které mohou do budoucna po malých krocích přispět k jejímu předcházení. Ovšem přiznejme si, že předpoklad pro úplné vymizení tohoto jevu je velmi utopickým a nereálným. Vždy mezi námi budou osoby, které mají zájem ubližovat jiným lidem. To je neřešitelným problémem celé společnosti. Představa celkové osvěty alespoň ve zdravém využívání internetu je velmi obtížným cílem.

V praktické části této bakalářské práce bylo zjištěno, že 29% z respondentů, kteří se stali obětí kyberšikany, byli kyberšikanováni prostřednictvím sociálních sítí. Proto považujeme prevenci a informovanost v tomto odvětví internetu za klíčovou. Přestože opravdový rozkvět sociálních sítí proběhl teprve nedávno, jejich oblíbenost stále roste a podobně tomu bude zřejmě i v budoucnu. Kyberšikana se samozřejmě netýká pouze dětí a teenagerů, nicméně jsou jednou z nejrizikovějších skupin, jež se stávají oběťmi podobného jednání. Tento fakt podporuje teorie, že jsou děti a teenageři obecně velmi důvěřiví a neuvědomují si všechna rizika.

Přínosem mé bakalářské práce je vytvoření přehledu o problematice kyberšikany a oblastmi s ní souvisejícími. Díky tomu můžeme dosáhnout větší informovanosti veřejnosti o tomto sociálně patologickém jevu, a tak také přispět k zabraňování jejího dalšího šíření. Lidé, kteří nabudou dostatečného množství informací, budou lépe zvládat boj s riziky, které sebou používání internetu, zejména sociálních sítí, přináší.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2008. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada. ISBN 978-802-4722-078.
- [2] KAVALÍR, Aleš a Nina ROTTOVÁ, 2009. *Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele. Člověk v tísní*, o.p.s: Plzeň. ISBN 978-80-86961-78-1.
- [3] FIELD, Evelyn M, 2009. *Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. Praha: Ikar. ISBN 978-802-4911-762.
- [4] GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [5] HULANOVÁ, Lenka, 2012. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: Psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton. ISBN 978-7387-545-9.
- [6] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [7] JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ, 2009. *Masová média*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-466-3
- [8] JIROVSKÝ, Václav, 2007. *Kybernetická kriminalita: nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1561-2.
- [9] KOLÁŘ, Michal, 2001. *Nová cesta k léčbě šikany: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. Praha: Portál. ISBN 978-807-3678-715.
- [10] KOPECKÝ, Kamil, 2010. *Stalking a kyberstalking: nebezpečné pronásledování*. Olomouc. ISBN 978-80-254-7737-3.
- [11] KREJČÍ, Veronika, 2010. *Kyberšikana: Kybernetická šikana*. Olomouc. ISBN 978-80-254-7791-5. Studie.
- [12] MARTÍNEK, Zdeněk, 2009. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2310-5.
- [13] MATĚJKA, Michal, 2002. *Počítačová kriminalita*. Praha: Computer Press. ISBN 80-7226-419-2.
- [14] MCQUAIL, Denis, 2009. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-574-5.

- [15] MUSIL, Stanislav 2000. *Počítačová kriminalita*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 80-86008-80-0.
- [16] NADACE O2, 2008. *Minimalizace šikany: Shrnutí pilotního projektu 2005 - 2007*. Kladno: Aisis. ISBN 978-80-90-40-71-2-1.
- [17] ONDREJKA, Viliam, 2010. *Podvody na internetu*. České Budějovice: Nová Forma. ISBN 978-80-87-313-82-4.
- [18] POKORNÝ, V. a kol, 2003. *Prevence sociálně patologických jevů: Manuál praxe*. Vyd. 3., Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky. ISBN 80-86568-04-0.
- [19] ROGERS, Vanessa, 2011. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál. ISBN 978-807-3679-842.
- [20] Trestní zákon č. 86/1950 Sb.
- [21] VAŠUTOVÁ, Maria a kol, 2010. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. ISBN 978-80-7368-858-5.

Internetové zdroje

- [22] KLINGVALL, M.-I. Doporučení a rozhodnutí. In: *Bílý kruh bezpečí* [online]. 2009 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/pro-odborniky/doporuceni-a-rozhodnuti/>
- [23] Fenomén - disinhibiční efekt. In: *E-bezpečí* [online]. 2012 [cit. 2013-04-30]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/485-fenomen-disinhibini-efekt>
- [24] Netiketa. *Nebud' obět': Rizika internetu a komunikačních technologií o.s.* [online]. 2010-2012 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.nebudobet.cz/?page=netiketa>
- [25] Netiketa. *Chování.eu* [online]. [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.chovani.eu/netiketa/c56>
- [26] Informace o projektu. *E-bezpečí* [online]. 2008-2013 [cit. 2013-04-01]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>
- [27] Národní centrum bezpečnějšího internetu. *NCBI* [online]. 2012 [cit. 2013-04-01]. Dostupné z: <http://www.ncbi.cz/>

- [28] ČERNÁ, Monika. Úvod do problematiky sociálních sítí. In: *Metodický portál: Inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 2012 [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/g/15075/UVOD-DO-PROBLEMATIKY-SOCIALNICH-SITI.html/>
- [29] Czech republic Facebook Statistics. *SocialBakers* [online]. 2013 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z: <http://www.socialbakers.com/facebook-statistics/czech-republic>
- [30] RYLICH, Jan. Second Life - život ve virtuální realitě. In: *Lupa.cz: Server o českém internetu* [online]. 2007 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/second-life-8211-zivot-ve-virtualni-realite/>
- [31] *Facebook* [online]. 2013 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/>
- [32] Nadávky a sexuální narážky – policie řeší kyberšikanu mezi žačkami 7. třídy. In: *Česká televize: Televizní studio Brno* [online]. 2013 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-brno/zpravy/216836-nadavky-a-sexualni-narazky-policie-resi-kybersikanu-mezi-zackami-7-tridy/>

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1	Pohlaví respondentů.....	37
Graf 2	Věk respondentů.....	38
Graf 3	Kolik času průměrně denně stráví respondenti připojeni k internetu.....	38
Graf 4	Jaké sociální sítě a komunikační nástroje respondenti využívají nejčastěji.....	39
Graf 5	Jaké osobní informace respondenti uvádějí na svých internetových profilech.....	40
Graf 6	Setkání respondenta s některou z vyjmenovaných situací v pozici oběti.....	41
Graf 7	Znalost definice kyberšikany.....	42
Graf 8	Nebezpečnost kyberšikany oproti běžné šikaně.....	42
Graf 9	Setkání se s projevy kyberšikany v pozici oběti.....	43
Graf 10	Kde se respondenti setkali s projevy kyberšikany.....	44
Graf 11	Respondenti v roli iniciátora (agresora) v některých ze jmenovaných situací.....	44
Graf 12	Místa zvolená agresory k páčání kyberšikany.....	45
Graf 13	S kým by si respondenti promluvili, pokud by se setkali s kyberšikanou.....	46
Graf 14	Existence účinné prevence před kyberšikanou.....	47
Graf 15	Nejúčinnější forma prevence před kyberšikanou.....	48

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

EU	Evropská unie
FB	Facebook
ICT	Informační a komunikační technologie
MiŠ	Minimalizace šikany
NCBI	Národní centrum bezpečnějšího internetu
SL	Second Life

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Předkládaný dotazník

PŘÍLOHA PI: PŘEDKLÁDANÝ DOTAZNÍK

Kyberšikana jako jeden z nejzávažnějších sociálně patologických jevů na internetu

Kyberšikana jako jeden z nejzávažnějších sociálně patologických jevů na internetu

Dobrý den,

jsem studentkou třetího ročníku oboru Sociální pedagogika na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, který bude sloužit ke zpracování praktické části mé bakalářské práce na téma Kyberšikana jako jedna z nejzávažnějších forem sociálně patologických jevů na internetu.

Kyberšikana je definována jako specifický druh šikany, který využívá internet, mobilní telefony a další nástroje moderních komunikačních technologií za účelem ublížení či zesměšnění jiné osoby. (Hulanová, 2012, s. 37)

Dotazník je zcela anonymní a získané údaje poslouží pouze k uvedenému účelu.

Předem

Vám děkuji za kompletní a pravdivé vyplnění předloženého dotazníku.

Tereza Fedorová

1. Jste:

- muž
 žena

2. Uveďte Váš věk:

3. Kolik času průměrně strávíte denně na internetu?

- méně než hodinu
 1-3 hodiny
 více než 3 hodiny

Kyberšikana jako jeden z nejzávažnějších sociálně patologických jevů na internetu

4. Pokud využíváte služeb sociálních sítí či jiných komunikátorů, uveďte kterých nejčastěji (možnost výběru více odpovědí):
- Facebook
 - Twitter
 - Google +
 - ICQ
 - Skype
 - QIP
 - Lide.cz
 - E-mail
 - mobilní telefon
 - nevyužívám služeb sociálních sítí ani komunikátorů
5. Jaké osobní informace zveřejňujete na svých internetových profilech? (možnost výběru více odpovědí)
- osobní fotografie
 - telefonní číslo
 - celé jméno a příjmení
 - datum narození
 - rodné číslo
 - adresa bydliště
 - konkrétní údaje o svém zaměstnání
 - konkrétní údaje o svém studiu
 - žádné
6. Ocitl/a jste se někdy v podobné situaci jako oběť v prostředí internetu? (možnost výběru více odpovědí)
- neustálé obtěžující posílání zpráv na různých serverech, pronásledování na internetu (kyberstalking)
 - zmanipulování za účelem osobní schůzky, kde došlo k Vašemu zneužití v jakékoliv formě? (kybergrooming)
 - odcizení peněz nebo osobních či intimních dat prostřednictvím internetu (kyberkrádež)
 - záměrné smazání Vašeho internetového účtu osobou, která není vlastníkem tohoto účtu (kybervražda)
 - sdílení Vašich fotografií/videí/osobních informací na internetu za účelem posměchu nebo urážky (kyberšikana)
 - s žádnou z vyjmenovaných situací jsem se nikdy nesetkal/a
7. V úvodu tohoto dotazníku je uvedena definice kyberšikany dle Hulanové, věděl/a jste už dříve, co je to kyberšikana?
- ano
 - ne
 - částečně

Kyberšikana jako jeden z nejzávažnějších sociálně patologických jevů na internetu

8. Je podle Vás kyberšikana nebezpečnější než běžná šikana?

- ano
- ne
- obě formy jsou stejně nebezpečné

9. Ocitl/a jste se někdy v některé z následujících situací v pozici OBĚTI? (možnost výběru více odpovědí)

- opakované zaslání nevyžádaných urážlivých, útočných či jinak nepřijemných zpráv
- vytváření nepravdivých informací a rozesílání této informace po komunikační síti ostatním uživatelům za účelem zstuzení
- vydávání se za Vaši osobu s cílem Vás poškodit
- rozesílání Vašich fotek/videí bez Vašeho svolení za účelem posměchu
- neocitl/a jsem se nikdy v podobné situaci

10. Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a kladně, uveďte, kde se tato situace odehrála (možnost výběru více odpovědí):

- mobilní telefon
- sociální sítě (Facebook, Google +, Lide.cz, ...)
- webové stránky (osobní blogy, YouTube, ...)
- instant messengers (Skype, ICQ, QIP, ...)
- jinde, uveďte kde

11. Byl/a jste někdy v roli iniciátora (agresora) v některých ze jmenovaných situací?

- opakované zaslání nevyžádaných urážlivých, útočných či jinak nepřijemných zpráv
- vytváření nepravdivých informací o jiné osobě a rozesílání této informace po komunikační síti ostatním uživatelům za účelem zstuzení
- vydávání se za jinou osobu (použití cizích fotek, jmen, ...)
- rozesílání fotek/videí bez souhlasu zúčastněného aktéra, pro pobavení ostatních
- nikdy jsem nic podobného neudělal/a

12. Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a kladně, uveďte, kde se tato situace odehrála (možnost výběru více odpovědí):

- mobilní telefon
- sociální sítě (Facebook, Google +, Lide.cz, ...)
- webové stránky (osobní blogy, YouTube, ...)
- instant messaging (Skype, ICQ, QIP, ...)
- jinde, uveďte kde

Kyberšikana jako jeden z nejzávažnějších sociálně patologických jevů na internetu

13. Pokud byste se Vy nebo někdo z Vašich známých stal obětí kyberšikany, s kým byste o tom promluvil/a?

- s kamarády
- s rodinou
- s policií
- s operátory na tísňových linkách
- s nikým
- s někým jiným, uveďte s kým

14. Existuje podle Vás účinná prevence kyberšikany?

- ano
- ne
- částečně

15. Jakou formu prevence kyberšikany považujete za nejúčinnější?

- odborné přednášky ve škole
- dohled rodičů
- vliv masmédií
- jiná prevence, uveďte jaká

Děkuji za Vaše odpovědi a čas věnovaný vyplnění tohoto dotazníku.